

thoris locupletissimi testimonio convinci, quam ut ego his quoque fidem omnino adhibendam esse censeam. Nunc igitur evidentissima, ni fallor, ratione probabo, nullo pacto ante leges scriptas justos omnes filios, ac æquali jure habitos fuisse. Si enim accuratè primos legum scriptarum auctores perquiramus, omissis his quæ de Cerere, Cecrope, Amphione, vetustas est fabulata, scimus id consensu eruditorum omnium receptum, ut *Euseb. Joseph. in lib. Antiquit.* & multi testantur, primum Moysen, longo ante alios annorum interuallo, ex scripto leges populis promulgasse, sacrosanctas eas scilicet leges, quas ipse ex summi, & præpotentis Dei ore divinitus fertur accepisse, idque post annos à Mundi initio bis mille quadringentos, quinquaginta quatuor. *In Chronic. Joan. Carion.* Quod si in sea, quæ in veteri sacra pagina, ante id Moysis tempus, tradita extant, legamus, animadvertamus multis sanè in locis, & illegitimos mentionem factam, *Gen. cap. 21. 25.* & concubinatum. *Gen. 22. in fi.* & 36. fornicationem, *Gen. 38 34. in fin.* meretrices. *Gen. 34. 39.* raptum, stuprumque, unde tales prodeunt liberi, cognitum fuisse satis quanvis leges adhuc nullæ in scriptis extarent, graviterque eos correptos qui alienæ uxoris concubitus appetissent, *Gen. 30. 26.* adeò ut hæc differentia inter legitimos, & illegitimos, multò ante ea tempora fuisse, manifestè contra Malumbri sententiam appareat. Accedit quod, & Homerus antiquissimus Poëta, de filiis Nothis in carminibus suis quandoque mentionem facit, cujus tamen temporibus lex scripta

nondum cognita fuisse fertur, cum Plutarchus testis sit, *In prælud. Hom.* hoc verbum *vóvos*, quod lex scripta significatur apud eum nusquam reperiri: Ac si dicas, cum Jure naturali omnia regerentur, qui potuit tunc aliquid illicitum videri, præsertim verò in filiorum procreatione, quæ cæteris animantibus communis erat? Respondeo duplicem esse animorum vim & naturæ, alteram in appetitu positam, quæ nobis cum brutis fuit communis, alteram in ratione, sensibus dominantem, cujus homo ipse particeps tantum fuit, quod propriè etiam naturale jus dicitur *Archi. c. jus autem. i. Dist.* Quod fit, ut si procreandi voluptatem, & cupiditatem ipsam spectes, jam quæque conjunctio videatur permessa, quòd eadem, & cæteris insit animantibus; si rationem, quæ appetitum in officio debuit continere, & soli fuit homini tributa, tunc delectum aliquem in hisce congressibus habendum omninò censeas, ut, & Baldus subtiliter scriptum reliquit *Bal. L. i. §. jus naturale. Cast. L. ex hoc jure, nu. 7. in fin. de just. & jur.* Homo siquidem, non animal tantum est, sed animal rationis compos proptereaque cum de Jure naturali loqueris, prout in hominem cadit, id longè aliter ac in cæteris brutis est accipiendum, is enim si ratione non utatur, quanvis, & ad id naturæ instinctu impellatur, nimium utique à vera hominis natura eo ipso deflectit, seque non virum præbet. *Angel. d. §. jus natura. & Zas. ibi.* Si igitur naturali jure eo tempore homines utebantur, ut Justin. & ipse quoque Ricardus fatetur, quis dicat deinde adeò laxos, & vagos fuisse passim concubitus, cum

id à naturali fati hominum abhorreat ratione? Natura enim certos filios parentes adesse debere suadet, certumque contrahi matrimonium, ut liberi à genitoribus suis ali, bonisque moribus possint institui. Fac nanque incerta esse connubia, partusque vulgo conceptos, quemnam vitæ tuæ tunc authorem agnosces, à quo educeris, cujus actiones, exemplaue imiteris? Jus igitur naturale, ratioque ipsa satis hoc dicit, certos unicuique debere esse parentes, ut egregiè non solum interpretes nostri, *Joan. And. Reg. sine culpa* sed, & Philosophi naturæ ipsius arcanorum consulti tradidere, *Arist. Poli. 2. c. 2. & ethic lib. 8.* Rursus, si id obiicias, non potuisse illegitimum id dici, quod adhuc legibus non erat prohibitum, responderem eo pacto nec homicidium, nec furtum, nec quoduis delictum ante leges scriptas potuisse vetitum dici, quæ tamen certum est, solo jure naturali turpia fuisse judicata, quod idem, & in adulterio traditum est; *L. Probum. de ver. sig.* Una enim naturalis ratio, satis est ad res probandas, vel condemnandas. Ipsaque lex nihil aliud est, nisi recta, & à numine Deorum tracta ratio, infinitis illa quidem antè seculis nata, quàm, & scripta, & civitates sunt constitutæ, ut ait *Cicero lib. 1. de legib.* Unde nec hodie ad legis substantiam scriptura necessaria existimatur. *Dec. Rub. de constit.* Ex his statuo, sicuti ante leges scriptas, omnia ferè delicta, sic, & adulteria, incestus, & consequenter illegitimos filios potuisse reperiri *d. L. probrum. L. si. de rit. nup. L. si. de cond. sine causa. c. etsi. §. quædam. de jure juran.* Hæc tamen res

ut se habeat, nunc dilucidius exponemus.

CAPUT II.

De prima illegitimorum origine.

SUMMARIUM.

1. *Matrimonium à Deo institutum, & qua lege.*
2. *An olim plures uxores eodem tempore licuerit habere. numer. 6.*
3. *Bartoli error de primiparentis peccato.*
4. *Leges nostræ, à sacra historia in multis dissentiunt.*
5. *De aureo illo seculo, & jure naturali primævo Doctorum.*
6. *Qualibet conjunctio, præter unius uxoris, & viri conjugium, semper fuit prohibita.*
7. *Opinio Juriscon. de Mundi origine.*
8. *Nunquam promiscuos concubitus fuisse permisos.*
9. *Differentia inter sacras leges, & civiles; de Spuriorum origine.*

Alia fuit Jo. Andreæ sententia, qui nullum unquam tempus extitisse inquit, quo non digni justii filii ab injustis fuerint. *Jo. And. reg. sine culpa. in Merc.* Cùm enim summus rerum opifex Deus huic quicquid id est, quod Mundum appellamus, cæterisque rebus summam imposuisset manum, dicitur postremò hominem ipsum finxisse, cujus causa cate-

cætera erant comparata, eique vix in lucem edito, in primis certas matrimonii leges præfinitisse, ut scilicet hæreret vir uxori suæ, essentque duo in carne una.

¹ *Gen. c. 2.* Quibus verbis inde alios concubitus exclusos fuisse ait, *cap. gaudemus de divort.* atque ita factum, ut quocumque tempore multum inter legitimam adulterinamque sobolem interfuerit. Sed neque hæc Jo. Andreae sententia vera prorsus videtur, cum ei repugnent Justiniani verba affirmantis non in uno loco, naturam initio omnes æquè liberos, æquè, & legitimos produxisse, nullamque inter eos olim cognitam differentiam. *d. §. natura authen. quib. mod. nat. sui* & *§. liceat authentic. quib. mod. leg.* Tum etiam, quia,

² & in sacris literis illos sanctissimos viros pluribus jungi mulieribus consuevisse ad sobolem suscipiendam legimus, *cap. 1. 32. q. 4.* & *Gen. c. 29. 30. 35.* quos contra divinam institutionem id fecisse, non est verosimile. Tertia igitur Bartoli extat opinio, in *L. 3. de concub.* qui inquit, initio quidem certos hominum conjunctionibus fines à Deo positos, eoque tempore verum id fuisse, quod Jo. And. ait, Sed post primi parentis lapsum, humanamque naturam corruptam, omnia dein immutata, nullamque amplius usque ad leges scriptas, inter filios differentiam fuisse. Quam sententiam ego valde absurdam puto, quasi verò post hominem creatum, usque dum peccarit, longa fuerit intercapedo, & non eodem ferè momento hæc omnia sint confecta, ut sacri interpretes tradidère. Quasi etiam ante leges scriptas, post vetitum populum degustatum, non plurima

adulterii, & fornicationis exempla prodita reperiantur, ut alias supra ostendi. *Genes. c. 34. 38. 39.* & *cap. quomodo. 31. q. 1.* Quærendum est igitur inter has tam varias Doctorem opiniones aliquid, quod omnem extricet nodum, remque hæcenus perquam obscuram valeat illustrare. Cujus rei gratia, ut quæstione pugnancia apparent, quæ sanè infinita sunt, conciliemus, necessarium existimo talem adhibere distinctionem, Nempe ut aliter secundum sacras literas, aliter secundum Jurisc. & Imp. nostros hanc controversiam decidendam dicamus. Mirum enim videri non debet, pleraque in legibus nostris contineri, præsertim de rerum origine, quæ à divinis traditionibus non nihil abhorreant. *cap. fin. §. his ita 6. dist.* Nam omnia quæ de jure naturali à Juriscon. nostris traduntur, vix ulla in re cum sacris literis possunt convenire. Credimus nos olim incertis sedibus homines vagatos, nullis legibus usos, omniaque omnibus fuisse communia. *Soz. rubr. de verb. obl. Cast. L. ex hoc jure, de just. & jur.* Hæc res secundum sacrosancta dogmata, à veritate longè aliena depre-ditur. *Cardi. c. dilectissimi. 12. q. 1. Gemin. c. jus nat. L. dist.* Dicimus nos jure gentium posteriore servos, nullius actionis, justæve obligationis participes, sed veluti pro mortuis habitos fuisse, *Bartol. L. si id quod de condi. ind. & L. ex hoc jur. de just. & jur.* hoc apud sacræ legis historiam, longè aliter se habere certum est, quandoquidem, e bona propria sibi ipsis acquisivisse, sibi possidisse, *Reg. 2. c. 9. 16. Gen. 47.* dominis suis quandoque ab intestato successisse, *Gen. c. 15.* & socrè in

iudicio contra eos experiri potuisse, comperimus. *Job. cap. 31. Alciat. L. paterfam. de verb. signif.* Sic quoque initio humani generis omnia omnibus ex voto successisse, ver æternum inter mortales viguisse, nullus armorum usus fuisse creditur, docet tamen sacrosancta Biblia, duras admodum leges homini ipsi, cum primum ferè in lucem editus est, à Deo constitutas, *Gen. cap. 2. in fin.* ut scilicet suis sibi laboribus victum quæreret, nunc æstu, nunc frigore laboraret, hæcque perpetuò in commoda vitam illius comitarentur. Unde in universum, quod de prisca illa temporis felicitate, aureoque seculo ab authoribus narratur, id si cum sacris conferas, inane prorsus, ridiculumque esse animadvertas, nec vspiam hæc Juris naturalis, aut gentium tempora, unà cum Juris civilis origine *Juxta S. singulorum. in si. iust. de rer. divis.* in iisdem sacris literis aptè probari. Quocirca, & in præsentì quæstione cum quærimus, an initio inter legitimos, & illegitimos ulla esset differentia, crediderim ego ex sacris literis respondendum, veram esse Jo. Andreae sententiam, cum matrimonium à summo Deo principio fuerit constitutum, *cap. 1. de voto. in 6.* inde, & illegitimos à justis filiis fuisse semper seclusos. Manifestum enim est, prohibuisse illum, ne quisquam cum pluribus, quàm cum una haberet uxore commercium, *cap. gaudem. de divor. cap. quomo. 3. q. 1.* semperque post illud tempus in stuprum, & adulterium graviter fuisse ab eo animadversum, quod quamvis alia ratione potuit institui, nisi liberorum causa? Ut intelligeremus non ex quo-

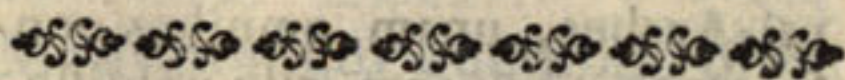
vis congressu filios esse suscipiendos. Accedit etiam quòd, & eo tempore nonnullos quidem filios ad successionem vocatos, alios verò omninò exclusos legimus, *Gen. c. 21. 25.* quòd scilicet non omnes ex justis nuptiis essent procreati. Etsi fortasse contra hæc sanctorum virorum exempla reperiantur, quibus cum pluribus mulieribus fuit negotium, id ex gravi aliqua, & necessaria sanè causa his permissum, divino ita suadente afflatu, credendum est, *cap. gaudem. de divor. cap. recurrat. cap. objiciuntur. 32. q. 5.* ex qua non ideo in cæteris idem servatum, quis rectè possit argumentari. *Arg. cap. quæ propter de regul. juris.* Jam verò si rem crassiori Minerva velimus dijudicare, secundum scilicet Jurisconsultorum nostrorum tempora, qui nondum arcana sacrosanctæ legis nostræ hauserant mysteria, quos deinde, & recentiores Imper. in his ubi nullum veræ fidei nostræ versaretur periculum, facile secuti sunt, existimo sanè tunc veriorum esse contrariam opinionem, initio multis temporum spaciis, illegitimos filios nec cognitos fuisse, nominatos. Credi-

7

cohi-

cohiberent, libidine temperarent
 ut Gregor. Pont. testatur *in proæ-*
m. Greg. Rex pacificus. Verum igitur
 est secundum hanc opinionem, quod
 Justin. ait *d. S. natura* naturam
 initio omnes æquè liberos æquè,
 & legitimos produxisse, nec ante
 leges scriptas spurium quempiam
 fuisse repertum, sed non illa ratione,
 ut Accursius, Bar. & Malum. putarunt: quod
 eodem tempore promiscui essent
 concubitus, permixtumque cum
 quavis muliere congregari, sed
 quod tunc homines rationem tantum
 sequentes naturalem, singuli sui
 contenti nuptiis vivebant. Unde,
 & Sallust. Etiam vita hominum
 sine cupiditate agitabatur sua
 cuique satis placebant. Et in
 Lycurgo de Lacedæmonis Plutarchus
 ait, hos olim tum natura, tum
 moribus tantum abfuisse ab ea
 quæ postea secuta est, mulierum
 facilitate, ut omnino incredibile
 esset, aliquem adulterio fuisse
 obnoxium, celebraturque illud
 Geradæ vetustissimi dictum, qui
 rogatus ab hospite; quid apud
 eos adulteri paterentur, Respondit,
 nemo apud nos fuit adulter. Hinc
 etiam carmen illud: *Viderunt primos*
argentea secula mæchos. Sed quid
 in re clara pluribus opus est
 rationibus, cum hoc exprimat
 Justin. Donec (inquit) *d. S. natura*
 sola natura *Quasi, nullus*
 adhuc vitis inquinata, hominibus
 sanciebat, legitimos omnes
 æquè producebat. Cum primum
 verò ad libidinem divertere aliumque
 cursum tenere cœpit, tunc naturales,
 & illegitimos immiscuit tunc,
 & leges scriptæ sunt, quæ his
 rebus modum constituerent. Apparet
 ergo initio legitimum quemque
 fuisse, quod nemo ratione tunc
 abutebatur, fe-

lixque verè erat ætas illa. Ut primum
 dein labefactari cœpit, delicta
 varia, luxus, & alia sunt introducta,
 illegitimosque, & nomen cœpit
 emergere. Unde constat ex Jurisc. &
 Imperat. opinione, principio quidem
 legitimos omnes extitisse, illegitimos
 que primum cum legibus scriptis
 prodiisse. Ex sacris verò literis,
 semper ferè hanc cognitam differentiam,
 & nondum jure scripto multis
 ante seculis, & re ipsa, & nomine,
 nonnullos injustos liberos
 conspectos fuisse.

CAPUT III.

Illegitimi qui propriè olim dicebantur.

SUMMARIUM.

- 1 *Varii diversarum gentium mores in contrahendis nuptiis.*
- 2 *Matrimonium aliquod verum, sed non ratum.*
- 3 *Legitimi filii secundum patriæ consuetudinem vocantur.*
- 4 *Iustum matrimonium apud Romanos quale esset.*
- 5 *Cum exteris non erat jus conubij.*
- 6 *Roma quomodo hodie communis patria dicatur.*

Cum primum igitur lex certa
 hominum conjunctionibus
 est constituta, sive ea à summo
 Deo, sive à mortalibus fuerit
 accepta, tunc statim illegitimi
 omnes appellari cœpti sunt, qui
 contra tale legis præscriptum
 in lucem essent suscepti, ut
 nomen ipsum satis demonstrat.
 Cujusmodi

modi tamen esset hæc lex ipsa, non puto commodè literis mandari posse, cum ex variis diversarum gentium, & nationum moribus, iidem non apud omnes æquè legitimi aut illegitimi semper habiti fuerint. Legimus Scythas, Agathyrsos, Massagetas, & plurimos qui ad Meridiem spectant, communes uxores habuisse, legitimumque apud eos matrimonium illud existimatum: Alios, ut Garamantas, eos tantum justos filios censuisse, qui formæ similitudine parentem referent, ut ait Mela. Quosdam, uti Arabes, unam omnibus consanguineis uxorem esse voluisse, cæteros qui non eodem ex genere essent nati adulterinos creditos fuisse, Perlas verò, Medos, Parthos, id maximè solenne, & justum connubium habuisse, quod cum sanguine conjunctis, sororibus, matribus, & aliis consanguineis esset contractum. Unde illud.

*..Gentes tamen esse feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti.*

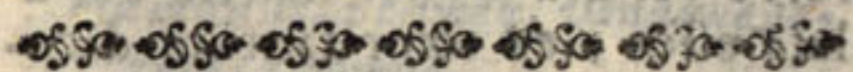
*Jungitur, ut pietas geminato
crescat amore.*

Rursus alias mulieres apud Indos, eos ritè sibi copulasse, quoscunque: prior jussisset maritus, cum cæteris nefarium extitisse concubitum. Scribit quoque Plutarchus in Solone, cavisse eum ut uxor ex mariti necessariis deligeret, cum quo rem haberet, atque id quod nasceretur, non alienum esset. Aliter tamen Lacedæmones observasse, idem in Lycurgo author est. Ut ex his colligamus certam non posse tradi in hac re regulam, cum eadem vivendi ratio non ubique probetur, & quod sanctum ac justum apud Italos cen-

setur, id ut impium maximè vel Germani, vel Æthiopes, vel Britanni detestentur. Nam nec Cimoni turpe fuit Atheniensium summo viro, sororem germanam habere in matrimonio. Quippe cum cives ejus eodem uterentur instituto, ut Probus refert *in proem. & in Cimo*. Potuitque illud verum esse apud eos conjugium, licet rarum non sit *c. quanto de divort.* Nec enim eadem omnibus sunt honesta, & turpia, sed id quisque rectum putat tantum, quod patriæ moribus convenit. Tales igitur, legitimi apud exteros populos habiti fuere, qui scilicet secundum mores, ritusque ab iis approbatos geniti essent, illegitimi, quorum natales à patriæ institutis abhorrent. Esset verò longum nimis, si singularum civitatum, ut modò dicebamus, in hac re mores essent recensendi, quin supervacaneum potius: cum de filiis tantum Jure Roman. illegitimis nobis sit tractandum. Propterea Barbarorum tunc ritibus omisis apud Romanos constat, eos solum veros filios appellatos, qui ex matrimonio concepti essent, *inst. de pat. pot.* Justum autem matrimonium inter cives tantum Romanos erat, *inst. de nup. in princ.* legitimæque illæ demum nuptiæ habebantur, cum Romanus Romanam utriusque accedente consensu duxisset uxorem, ut Caius in Institutionibus scriptum reliquit, *tit. de matri.* Quod si imparem quis sibi adjunxisset, veluti si Romanus cum peregrina, aut Latini nominis, aut externa alia muliere coiisset, nullum jus nuptiarum inter eos erat, nati que liberi, ut minus justi, *L. dinus de capt. & postl.* sub patris jure & familia non censebantur, sed matrem

trem sequebantur. Cic. in Topic. Si mulier, inquit, cum fuisset nupta cum eo, cum quo connubium non esset, nuncium remisit, quoniam qui nati sunt, patrem non sequuntur, pro liberis manere nihil oportet. *Tit. Liv. lib. 43.* Alia, inquit, novi generis hominum ex Hispania legatio venit ex militibus Romanis, & ex Hispanis mulieribus, cum quibus connubium non esset, natos se memorantes supra 4. millia hominum, orabant, ut sibi oppidum, in quo habitarent, daretur. Senatus decrevit latinam eam Coloniam esse, Libertinorumque appellari. Quin capitale hoc olim apud eos fuisse Theodosii testatur constitutio, *lib. 1. de nup. gentil. in cap. Theod.* Hinc legimus sæpè jus civitatis Romanæ aliquibus populis fuisse concessum, ut cum illis rata essent, & legitima connubii vincula. Campanis enim olim pro magno munere datum scimus, ut Romanas ducere liceret uxores, natique liberi justi hæredes forent, ut apud Livium extat. Idem & Novocomensibus à Cæsare Transpadanis à Pomp. Strabone, aliisque paulatim populis procedente tempore à principibus permissum, Plutarchus, Tacitus, Suetonius referunt. Ast cum deinde cæteri populo Romano subjecti, idem jus civitatis quotidie summis studiis efflagitarent, ut omnium votis gratificeretur Antoninus, constituit tandem, ut quicumque in orbe Romano esset, civis haberetur *lib. in orbe. de stat. hom. Auth. ut libe de cat. §. si Alciat. lib. Disp. 2, cap. 21.* quo factum est, ut connubii jus, quod angustissimis principio finibus concludebatur, cœperit omnibus fere nationibus esse com-

mune, cum eorum omnium qui Pop. Romano parerent, Roma communis patria sit effecta. *Lib. Roma ad Municip.* Dicti sunt igitur legitimi, qui ex matrimonio inter cives Romanos inito susciperentur: Unde, & quinam illegitimi dicerentur, facile unicuique constare potest *Arg. lib. 1. de his qui sui sunt.*

C A P U T IV.

Matrimonium quomodo olim contraheretur, ut ex eo legitimi existerent filii.

S U M M A R I U M.

- 1 Uxores olim apud Rom. triplicis generis.
- 2 Quæ materfam diceretur, & de matrimonio per coemptionem.
- 3 Varii ritus inducenda uxore.
- 4 Auspices in nuptiis, & Dii nuptiales, n. 5.
- 5 An si quid ex veteri ritu omissum esset, justum id matrimonium haberetur, plura in utranque partem afferuntur.

Non satis tamen olim erat ad verum matrimonii foedus, Romanum civem, Romanam sibi foeminam adjunxisse. Sed adhibendi quidam erant ritus, solennesque ceremoniæ, quibus omissis, veluti neglecta religione conjugium non censebatur, nec ex civium Rom. instituto celebratum. *Alex. Dies Gen. lib. 2. cap. 5.* Varia autem hæc olim erant tam quæ in sponsalibus, quam quæ in nuptiis peragendis, jungendaque viro uxore, solebant obser-

observari. Nam, & tribus modis uxor olim habebatur, ut tradit Boetius, in *Topis Cib.* farre, usu coemptione. Confarreatio solis Pontificibus conveniebat, cum in ea far adhiberetur, quod sacrificiis aptissimum esse existimabatur, unde, & hæc matrimonia sacra nuncupabant, authore Alicarn. *lib. 2. Antiquit.* Quæ autem farre vel usu mulier marito copulata esset, ea uxor tantum dicebatur. At quæ per coemptionem in manum viri convenisset, hæc præter uxoris nomen, mater quoque familiæ vocabatur. Coemptio verò certo more peragebatur, nam sese coemendo invicem interrogabant, vir ita, an sibi mulier, materfamiliæ esse vellet, illa respondebat velle: Mulier, an sibi paterfam. vir esse vellet, ille velle respondebat. Itaque mulier in manum viri conveniebat, & vocabantur hæc nuptiæ per coemptionem: ad quod alludit Virgilius eo carmina:

*Teque sibi generum Tethys emat
omnibus undis.*

3 Forteque hæc olim iusta uxor dicta est. *L. Si uxor de adult. ubi Buda.* Cujus ritus meminit, & Cic. pluribus in locis. *Pro L. Flac pro Muren. in Top.* Multa autem præter hæc solemnia in omnibus nuptiis servari mos erat, quæ ego in præsentem referenda non duxi, tum quod eadem deinde antiquata fuerunt: tunc quod ab historicis, & his qui variarum rerum commentarios scripserunt, hæc copiosissime tradita extant, *Plut. Rodigin. Buda Tiraq. de leg. connub.* nimiumque trita jam, & vulgata esse ceperunt. Quemadmodum ut dum sponsalia inirentur, proprium sponsi aut sponsæ nomen ne exprimeretur: sed vir Caius, vir-

go Caius diceretur: mulier dum mariti domum intraret, ne pavimentum pedibus attingeret, colum cum fuso secum ferret, Talasii nomen invocaretur, nuges spargerentur, & similia, inter quæ præcipuum id fuisse legimus, quod memorat Scævo. *L. pen. §. fin. de donat. inter vir. & uxorem.* ut aqua, & ignis in nuptiis lancendis interesset. Adeoque superstitiosa olim erant hæc omnia, ut malè is audiret, qui talia matrimonii auspicia non ritè servasset. Nam nec mense Maio rectè nuptias confici potuisse, nec diebus festis id virginibus licuisse, Plutarchus in *Problem.* author est, nescioque an si quid horum omisum esset, filii tunc temporis iusti haberentur, quasi ex inauspicato matrimonio editi, si quidem scimus tunc auspices adscitos, qui pro nuptiis auspiciam caperent, iisque celebrandis præessent, ut Valla scribit, *lib. 6.* Unde Cicero, *lib. 1. de Divinat.* Nihil ferè quodam maioris rei, nisi auspicato, ne privatim quidem gerebatur, quod etiam nunc nuptiarum auspices declarant, & Valerius Maximus, *lib. 2. cap. 1.* Apud antiquos non solum publicè, sed etiam privatim nihil gerebatur, nisi auspicio prius sumpto, quo ex more nuptiis etiam num Auspices interponuntur, & Plautus:

*Argentum si quis dederit, ut ego
suspitor,*

*Utrò ibit nuptum, non manebit
auspices.*

Hinc etiam nuptiales quinque Dii dicti, quos in connubiis ex ritu invocabant, ut Plutarchus refert, & Gyraldus latiùs in divinis suis de Diis gentium commentariis. *lib. 3. cap. ult.* Ex quibus quidam, in suspensionem aliquam ducor,

ducor, cum videam veteres illos adeo religionis, & ceremoniarum fuisse cultores, ut si hæc nuptiarum solenia servata non essent, ea non usquequaque justa connubia crederentur, *facit dict. l. pen. §. fin. de dot. inter vir, & uxor.* Sic enim, & Catullus de his loquens, & Hymenæo ait:

*Nullaquit sine te domus
Liberos dare, nec parens.
Stirpe dicier.*

Et Claudius.

*Hunc musagenitum, legit Cytherea,
ducemque
Præfecit thalamis, nullum junxisse cubile
Hoc sine, nec primas fas est attollere tædas.*

Et Ovidius:

*Vota viri captant qui jam captanda putabant,
Quos faciet justos ignis, & unda viros.*

Videmus quoque Græcos, eos qui ex occulto congressu oriuntur propriè illegitimos vocare, nempe, qualis Theseus fuisse perhibetur. Quid verò aliud est furtiva conjunctio, nisi ubi partius ritus servatus non est *Bart. lib. 2. c. de his qui ex pub. rat. lib. 10. §. lib. fin. de ri nupt.* Id quoque non levi est argumento, quod hodie hæc omnis nuptiarum celebritas abrogata fuit, declaratumque legitimum id dici matrimonium, quamvis in eo aliquid ex iis desit, *L. si donat. C. de nupt.* quasi antea, si quid neglectum esset, nihil validum; aut rectè factum censeretur. Scio tamen hæc nimis scrupulosa fortè videri posse, præsertim Jurisconsultis nostris, qui nolunt actum ullum vitari, ubi illi

perficiendo, levis tantum aliqua solennitas desideretur, *L. 1. §. fin. de vent. inspi. Bart. L. fin. §. 1. C. de jure de lib. Jas. l. 2. §. prius de vulg. & pup.* quales hæc, quæ olim in nuptiis adhibebantur, facile videri possunt. Propterea, & ego subsisto, extantque pro hac parte & veterum autoritates. Nam Lucanus de Martia, & Cæsare ita inquit *lib. 2.*

*Fœdera sola tamen, vanaque carentia pompa,
Juraplacent, sacrisque Deos admittere testes.*

Et paulò post.

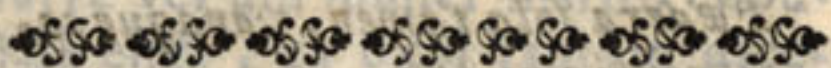
*Pignora nulla domus, nulli coire propinqui,
Junguntur taciti, contentique auspice Bruto.*

Et Demea apud Terentium jubet in *Adelph.* jubet Æschini filii nuptias absque Hymenæo, facibus & ullo apparatu confici, quæ si necessaria fuissent, credendum non est patrem omittere voluisse, quamvisque id Ath nis actum fingatur: idem tamen ritus videntur, qui & apud Romanos servabantur, cum & omne jus tam scriptum, quam non scriptum à Græcis principio sumptum fuerit *§. non in eleganter inst. de jur. nat. gent.* Inquit verò Æschinus: *Actu 5. Scena 7. in Adel.*

Occidunt me quidem, dum nimis sanctas nuptias student facere, in apparando totum consumunt diem DEM. Quid igitur Æschine? ÆSCH. Hem pater mihi hic eras? DEM. Tuus hercle verò, & animo, & natura pater, qui te amat plus, quam hosce oculos: sed cur non domum uxorem accersis? ÆSCH. Cupio, verum hoc mihi mora est, tibicina, &

S Hyme-

Hymeneum qui cantent? DEM. Eho vintu huic seni auscultare? ÆSCH. Quid? DEM. Milla hæc face, Hymenæum, turbam, lampadas, tibicinas, atque hanc in horto maceriem jube dirui quantum potes, huc transfer, unam fac domum, traduc & matrem, & familiam omnem ad nos. ÆSCH. placet, &c.

CAPUT V.

Quenam hodie ad Verum Matrimonium, Jure civili, aut Pontif. requirantur.

SUMMARIUM.

1. An jure civili, in matrimonio consensus verbis expressus requiratur, aut tacitus sufficiat.
2. Jure Pontif. quæ solennia in nuptiis adhibeantur.
3. An omnia sint omnino necessaria.
4. Differentia in de judicando matrimonio inter jus civile, & Pontif.
5. Cur Jure Canon. expressa magis verba in nuptiis, quam Jure civili requirantur.
6. Matrimonium clandestinum, verè quandoque est matrimonium.
7. Nati ex clandestinis nuptiis, an sint legitimi.
8. Clandestinum matrimonium hodie quod dicatur.

A Bolita deinde ea omnia vetusta solennia fuere, legibusque novis introductum, ut matrimonium solo coeuntium consensu perficeretur, idque satis esset ad legitimam sobolem comparandam *L. si donatorum C. de nupt.*

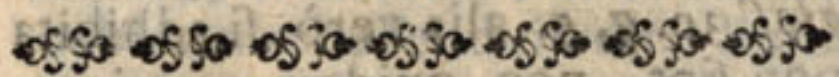
paucis exceptis casibus, ubi instrumenta dotalia sunt necessaria, §. *quia verò leg. 1. Authen. ut lic. matr. & an. cum gloss.* quem tamen consensum, ut manifestus esse verbis exprimi lex jussit. *Gloss. L. cum notiss. 1. ver. solam. C. de prescript. 30. ann.* Aliter enim ad mulierem, ut uxorem, aliter ad concubinam accedendum est. Siquidem cum hac nobis omnis vitæ consortium, omnia divina, humanaque jura communia sunt futura, *lib. 1. de ritu nupt.* cum illa quidquid intercedit, plerunque voluptatis gratia potius fieri intelligitur. Non nego tamen, & absque verbis matrimonium jure civili iniri posse, dummodò exteriore aliquo actu aut evidenti quopiam indicio, cæteris significetur, cum ea nos uxorio animo versari *L. in libera, cum gloss. de ritu nupt.* & ideò qui in rebus veneris cum muliere deprehensus est, ita satis crimen excusare poterit, si eam se veluti uxorem, non ut amicam cognovisse asserat, idque aliqua probabili nitatur conjectura, *Bald. e 1. §. injuria de pace jur. n. 39. & in L. 1. C. de confes. n. 35.* quæ quidem cum ex personarum æqualitate, conditione, tum verò ex mutua illa consuetudine, quæ inter eos intercedit, facile colligi potest, *L. donat, de donat. ubi Imol.* Sed hæc jure civili, Jus verò Pontificium aliud circa hæc statui: exigit enim solennia multa in contrahendis nuptiis, præter eorum consensum, qui jungi volunt, veluti ut à parentibus puellæ petantur, honestè dotentur, Paranymphe nuptiis adsint, in templo à sacerdote lustrentur, preces summo Deo nuncupentur, & hujusmodi quædam, *cap. 1. 30. quæst. 5.*
quæ

3 quæ de sacræ veteris legis ritibus sumpta esse videntur, *Tob. cap. 7. 8. 10.* quarum tamen nonnulla facile quidem omitti possunt, cum honestatis tantum cujusdam causa requirantur, quale illud est, ut parentes filias suas viro despondeant iisque æquam dotem constituent, *cap. nostrates in fin. cum glos. 30. q. 5.* alia verò si adhibita non sint, non quidem matrimonium ipsum vitiant, sed magni eos qui hæc solennia spreverint, criminis reos reddunt. *Host. in sum. de clandest. §. quam pœnam, & Abb. cap. 1. eod. tit.* Unde, & jus Pontif. has deinde non nuptias, sed clandestina vocat matrimonia, mulieremque sic privatim ductam, non uxorem, sed concubinam *cap. omnibus, §. 134. distin. & Card. in §. is qui ead. dist.* Hincque oritur quoque summa inter Jus civile, & Pontif. differentia. Nam jure civ. qui cum ingenua, & sibi æquali muliere consuetudinem habuerit, is præsumetur matrimonii causa ita cum illa versatus esse, ut modo diximus, *d. L. in libera, d. L. donat.* At jus Pontif. nisi præsentibus testibus, aliisque ritibus servatis, palàm de utriusque consensu initio contiterit, eam conjunctionem secutam, adulterium potius seu stuprum, quam matrimonium interpretatur. *Gloss. c. 1. 30. quest. 5. & in c. illud. ver. uxorem, de præsumpt.* Vult enim utriusque coeuntis voluntatem omnino manifestam, verbisque expressam esse *cap. tuæ, de sponsalib.* Quod tamen non ideo factum est, quasi consensus tacitus, ad verum matrimonium conficiendum, sicuti & expressus idoneus non sit, nam & solo consensu hoc jure constat matrimonium. *c. sufficiat 27. q. 2. cum locum de spons.* Sed lex

Pontif. quæ cujusque salutem præ oculis semper habet, *cap. significasti 2. de homic.* ut periculis omnibus occurrat, in quæ naturæ nostræ imbecillitas labi posset, illam partem quæ unicuique tutior esse possit, semper amplectitur. Proptereaque ubi verba non sunt expressa, cum dubia ea sit conjunctio, alteriusque mutata voluntate, fraus facile committi, & dirimi matrimonium posset, *cap. si quis ead. quest.* lex ad turpem omnem suspicionem excludendam, tum etiam ne quis judici queat imponere, voluit consensum hunc palàm significari. *Præpos. Rub. de clandest. desp.* Quæ res quoad matrimonii vim. Deique judicium, minus erat necessaria, cum is satis intima cordis nostri norit penetrabilia, intelligatque qua mente, & consilio à nobis cuncta gerantur. *cap. tuæ cum glos. de spons.* Propterea si quærat aliquis, an matrimonium sic clam contractum, bona tamen conjugii fide matrimonium verè sit: Respondendum est; id procul dubio re ipsa matrimonium esse, ex quo matrimonii causa uterque consensit, *d. c. si quis Card. Cal. Præpos. Rub. de clandest. desp. Dec. cons. 231. num. 6.* ecclesia tamen id ita interrim non probat, quod illi iusta solennia defuere. Intelligimus ergo, hæc non perficere matrimonium, sed potius declarare. Quapropter si hi, qui sic clam initio ut conjuges simul cojerunt, rem deinde aliis, ut sese habeat, detexerint, ii post non ut fornicatores, sed veri conjuges etiam antea tempo re fuisse in foro Pontif. judicantur; *cap. 2. de clandest. desp.* cum & antea vir ac mulier quoad affectum, rectè uxor, & maritus appellari possent, *cap. omnibus.*

nibus. §. 1. 34. dist. quin, & aliis quandoque modis contingit, furtivum initio concubitum, pōit justum connubium censerī: c. illud de præsump. c. is qui fidem, de spons. Alex. cons. 151 in 5. quos suo loco commodius referemus. c. 10. Hinc ergo sequitur, ut nec filii nati ex hoc clandestino conjugio illegitimi habeantur, præterquam si intra gradus prohibitos fuerint concepti, cap. fin. §. si quis verò extit. legis enim illa præsumptio, ut ubi solennia omnia adhibita non sunt, fornicatio potius talis sit censenda; in ipsorum furtim coeuntium odium; tantum recepta est; quæ non idēo legitimos filiorum natales ulla in parte lædit. Abb. c. lator, qui fil. sint leg. Dec. c. ecclesiæ de const. num. 44. Alciat. reg. 2. præsump. 5. Sed tutius multo erit; morem ab ecclesia in nubendo constitutum observare, ut parentes quovis tempore, & suæ ipsorum famæ, & liberorum suorum cōsulant. Si tamen alia esset alicujus civitatis consuetudo, quæ aliquid ex his quæ ab ecclesia requiruntur: soleat omittere; non crederem eum nota dignum: qui patriæ institutum sequeretur; Socin. jur. consil. 86. col. pen. & si. in 2. cum traditum sit ea tantum clandestina matrimonia dici, quæ præter morem; ritumque patrium contracta sunt. Bart. lib. 2. C. de his que ex pub. rat. lib. 10. Abb. cap. fin. de cland. despons. num. 9. Id circoque nec hodie amplius publica illa in ecclesiis de nunciatio propositis edictis videt r necessaria, De qua in c. fin. de cland. despons. cum satis sic convocatis amicis hæc solennia peragere; qui mos ubique ferè; sed maximè in Italia ad huc viget ut Doctores multi attestatur Joan. Lup. in tract. de matri & leg. in 2.

part. princip. Doct. & præp. cap. si de clandest. desp. Quoniam tamen in hac re, magni nominis Ruinum in responsis suis variatle legimus; Ruin consil. 14. num. 10. in 3. & idem contra in cons. 51. uum. 15. vol. 5. de ea latius infra agendum relervabimus cap. 9.

CAPUT VI.

De variis causis matrimonium impediētib.

SUMMARIVM.

1. Non licet eodem tempore pluras uxores habere, & quæ sit ratio.
2. Cur inter propinquos matrimonium prohibeatur.
3. Inter ascendentes, & descendentes non consistit matrimonium.
4. Inter transversales quando permittatur.
5. Apud Hebræos cur fratris mortui uxorem ducere liceret.
6. Jure civili intra quem gradum nuptiæ probentur.
7. Quid jus Canonicum statuatur, & cui magis standum sit.
8. De cognatione spirituali.
9. De cognatione legali, An ex his matrimonium impediatur.

Quod modo diximus, ad legitimorum filiorum procreationem, satis esse, virum, & uxorem inter se matrimonij causa consentire, hoc tamen non usquequaque, sed moderatè sanè intelligendum est.

Sunt

Sunt enim certæ personæ exceptæ, cum quibus non nuptiās contrahimus, & quasi limites quidam præfixi, quos in nubendo transgredere omnino prohibemur. Nec enim quod antea de pluribus gentibus, & nationibus retulimus, apud quas sine delectu nunc filij matribus, nunc patres neptibus, ipsique inter se fratres, & sorores, atque uni plures quandoque miscebantur, hujusmodi monstra, & portentosa potius, Romani in sanctissimas suas leges recepere: quin certis ordinibus distinctis, & gradibus quibusdam constitutis, hoc illis præ cæteris fuit antiquissimum, ne beluarum more temerè, & fortuito ad tam verenda matrimonii sacra irrueremus, *cap. nuptiarum 27. q. 5.* Principio igitur illud satis constat, eum qui ritè uni mulieri junctus est, non posse eodem tempore, & justam cum alia fœmina habere consuetudinem, *L. 2. C. de incest. nup. L. eum qui C. de adulter.* hujusmodi enim hominem ut fœdissimum; etiam Prætores indicto infamia notaverunt. *L. 1. in fin. L. quid ergo, de his qui not. infra.* Siquidem barbarorum potius mos ille est, ut inquit Cicero in Ver. Solere ajunt barbaros reges, Persarum ac Syrorum plures uxores habere, & Tacit. Soli, inquit; Germani ex barbaris omnibus, singuli singulis junguntur uxoribus. Et licet apud Rom. olim Valentinianus Cæsar duarum simul uxorum conjugium permisisset, Julius etiam Cæsar liberorum quærendorum causa, ut quot quisque vellet uxores ducere; legem ferre constituisset, *Suet. in causa cap. 52* quod, & Socratem, & Demetrium, & Euripidem, & alios factitasse ajunt, *Tyræq. de legibus Concub.*

pag. 55. 59. fuerunt tamen hæc posterioribus legibus merito abrogata, *L. nemo. 1. C. de Juda L. eum qui. Cod. de adult.* summaque in eos qui secus facerent, pœna constituta. *Alex. consil. 165. in 7. Rom. consil. 31.* Nam cum, & illi qui plurimum fœminarum commercia appetunt, non leve incontinentiæ, & libidinis suæ præbeant documentum, cum legamus antiquitus, quæ uno contentæ matrimonio fuerant, coronæ pudicitiae ornatas, ob id scilicet quod existimabant, eam quæ plures viros experiretur, ab intemperantia, & lascivia non abesse. Tum verò non dubium id est, eam ex nuptiis inter maritum, & conjugem necessitudinem conciliari debere, qua nulla arctior possit existere, quippe quæ non corpora tantum, sed, & animi affectus gaudia, dolores, voluptates, perturbationesque communes reddat, mutuoque in omnibus, officio, & voluntate eos devinuat. *L. 1. de rit. nupt. L. adversus C. de crimi. exp. her.* Quod si aliquis hæc ipsa non uni tantum, sed pluribus mulieribus voluerit impartire, id profectò veræ, & integræ amicitiae jus videtur pervertere, quæ cum duorum vinculo profectè solidetur, non in plures distrahenda, sed duorum tantummodò animorum jugo vincienda, perpetuoque ita est retinenda, *Arist. ethico 8. cap. 5.* quam rem, & multis aliis rationibus, multi maximi, & clarissimi viri comprobaverunt. *Laërt. li. 3. cap. 21. Laërt. in Zeno. Arist. polit. 2. c. 1. 2. Card. c. dilectissimis. 12. q. 1. nu. 9.* Quibus non obstant contraria exempla sanctorum viorum, Jacobi, Abrahami, Lamech, qui plures uxores leguntur habuisse, nam ut

In.

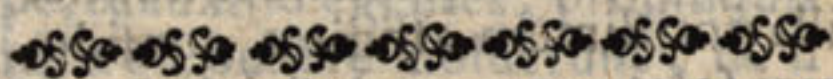
Innocentius Pont. ait, *cap. gaudem. de divor. ver. nec ulla.* cum illis ita divino afflatu suadente licuerit, nostrum non est rem tam arcanam, & sacram communibus regulis aut exemplis conferre, *cap. due sunt. 19. q. 2.* quod, & supra attigimus. fuerunt præterea, & inter propinquos, qui maxima essent inter se sanguinis conjunctione devincti, prohibita, an ob id fortasse, quod naturalis nescio quid verecundiæ nobis innatum est, qua huiusmodi sanguinis commixtionem in conjunctis abhorremus? An quod nuptiis necessitudines augeri debent, & per eas plurimorum nobis societatem, & conjunctionem adiungere, *c. 1. 35. q. 5.* An quod mulieres propter imbecillitatem, multorum ope, & auxilio egentes, propinquis idcirco nubere noluerunt, ut si qua à suis viris injuria afficerentur, cognati opem ferrent, quod Plutarchus tardit? Illud quidem certum est, inter ascendentes, & descendentes justum matrimonium tam civili quam Pontificio jure non posse consistere, *L. nuptiæ, cum gl. derit. nup.* quod cum & olim apud veteres diu observatum fuisset, vir quidam deinde sanè pauper, cæterum bonus, & in primis populatibus acceptus, neptem, cui ampla dos fuerat relicta, primus in matrimonium duxit, qua de re à multis accusatus, cum, & idem multitudinis iudicio absolutus fuisset, plebiscitum deinde factum est, ut in ducenda uxore, usque ad nepotes descendere liceret, superior necessitudo prohiberetur. *Plutar. in Problem.* Hodie tamen usque in infinitum huiusmodi nuptiæ vetitæ sunt *Host. in sum. de cons. & affin. §. item queritur.* quod, & in

jis qui parentum filiorumve loco habentur, qualis est noverca, & jure optimo procedit; *§. affinitatis. §. socrum. Inst. de nupt.* tam etsi Antonium Caracallam legamus, Juliam novercam uxorem duxisse, causatus, Principi quodcumque liberet, impune licere. Inter eos verò qui ex transverso nobis junguntur latere, licet non in infinitum, sunt tamen, & usque ad certum gradum vetita conubia, quod quidem variè apud veteres observatum est, fratris enim filiam ducere legibus antea prohibebatur, sed ubi Claudius Cæsar *Suet. in Claud. cap. 26.* rem desuetam usurpans, Agrippinam, quam maximè deperiebat, sibi uxorem desponsavit, idem passim cæteri deinde Principes licere voluerunt, quod tamen deinde à Nerva fuit seuera constitutione prohibitum, *Dion. in vita Neruæ,* hodieque servatur, *§. fratris in sit. de nupt.* Fratres etiam defuncti sorori copulari antea licebat. *L. 1. C. de in cest. nupt. in C. Theod.* Cæcilius enim Mettellus uxore defuncta, illius sorori nupsit. & L. Crass. ex defuncti fratris uxore filios suscepit, quod Hebræis lege veteri expressè erat præceptum, ut scilicet fratris, qui sine prole discessisset, semen suscitaretur. *Deuter. 25. Luc. 20.* Hodie, & hoc utroque jure est abrogatum, *cap. si quis desponsaverit. 27. q. 2. cap. si. de divor. L. tanquam Cod. de in c. nupti in Cod. Theod.* Illud enim quod iis prisca lege sub verborum involucris justum fuerat, aperte deinde, quid id sibi vellet, declaratum est, *c. olim. 28. q. 1.* Præterea Hebræi ipsi, ut tradit August, *lib. II. de civit* hoc maximè curabant, ne propinquitas novis propaginum

ordinibus se sensim dirimens, quasi evanesceret, ideoque cognationem antea coeptam, tursum matrimonij vinculo colligebant, quodammodo fugientem revocabant, ut in una familia vel tribu opes in perpetuum permanerent, Moysè ita dicente. *Nunc. 36.* Omnes viri ducant uxores, de tribu, & cognatione sua, & cunctæ foeminae de eadem tribu maritos accipiant, ut hæreditas permaneat in familiis. Cùm enim in bonis, quæ in unamquamque tribum fuerant æqualiter distributa *Num. 26.* & foeminae ab intestato succedere possent. *Num. 27.* curabantur, ut in propria familia nuberent, ne bona in diversam tribum pervenirent, possessioque antea rectè divisa conturbaretur, alienaque familiæ locupletiores redderentur. *Ruth. 4. Tho. 7.* Sed hæc jam desueta, & oblitterata sunt. Diversæ enim prorsus tam civili quàm Pont. jure connubiis hodie leges sunt prænitæ, siquidem jus civile quascunque intra tertium cognationis gradum contractas nuptias damnat, in quarto, & reliquis (dum tamen de iis personis non agatur, quæ parentum loco habentur. *§. item amitam: cum glo. Inst. de nup.* approbat, & admittit. *§. duorum. Inst. eo. L. nemini. C. eod.* Sic enim Brutus Portiam Sobrinam, & Scipio Nafica sobrini Africani maiorem filiam sibi desponsasse fertur, quod unicuique licebat. Jure verò Canon. & olim variarum fuit. Fabianus enim quartum affinitatis gradum interdixerat, *cap. de ppinquif. 35. q. 3.* postmodum Julius non quarto contentus, rem usque ad septimum perduxerat *cap. nublum. q. ead.* quod, & ipsum Gregorius comprobarat, *cap. de affin.*

q. ead. Visum tamen deinde nimis hoc severum est, cùm nemo ferè connubium in propria posset civitate reperire, & ideo Innocent. III. ut in secundo affinitatis genere nuptias admisit, ita quartum consanguinitatis, & cognationis gradum exclusit, quod, & hodie servatur, estque plurimum in usu. *cap. non debe, de cons. & affin.* Illud quidem omnibus notissimum est, non eodem modo gradus Jure civili, & Cano. di-
numerari, cùm jus civile quo ad tutelas, hæreditates, successiones, eos recenseat. Jus verò Pont. ratione matrimonij, & conjunctione, de iis agat unde, & in propria quodlibet materia servandum erit. *cap. ad sedem 35. q. 5.* Sanè, & ad impediendas nuptias
illa potissimum affinitas considerari solet, quæ ex lustricis sacris (cognationem spiritualem vocant) contracta est *cap. 1. de cog. spirit. in 6.* Etenim si arctior sanguinis conjunctio legitima impedire matrimonia apta est, quo magis hoc ex divinis sacramentis profecta cognatio efficere debet, *cap. 1. 2. 30. q. 3.* cùm præsertim iis qui puero in his sacris auspex sit Deo fidejubere videatur, se in illum quæ ab optimo parente solent officia proficisci, egregie collaturum, *cap. vos ante. de consecrat. dit. 4.* Prohibet igitur quàm plures personas hujusmodi cognatio inter se nubere, *Gl. cap. 1. §. si. de cogna. spirit. in 6. Abb. ca. Martinus eod. tit.* quod non tam Principium constitutionibus *L. si quis alumnam. C. nupt. sed;* Pont. Decretis sapissimè est traditum. *tot. titu. de cogna. spirit. §. 30. q. 2. 3. 4.* etiamque in illegitimè natis locum habet, *Abb. cap. si. de cogna. spir.* Illa etiam cognatio nuptiis
im.

impedimento esse solet, quæ solo Juris civilis vinculo jungitur, adoptioneque contracta est. Cùm enim ad veri matrimonii similitudinem sit instituta, non patitur parentes fratres ipsos inter se copulari, *c. 1. cap. per adop. 30. q. 3.* suosque; & ipsa ordines constitutos habet, quos egredi non licet. *Gloss. c. unde cognat. seg.* Quæ tamen omnia tunc demùm legitimam sobolem efficiunt, nisi justus error probabilisque ignorantia parentes ab omni crimine excuset, *cap. ex tenore; qui fil. leg. casin. de clan.* Ea autem cujusmodi esse debeat, ut nihil filiis noceat, Doctores latè declarare solent. *Dec. consil. 153. 154. dicemus infra. c. 9.*

C A P U T VII.

An ex illicito concubitu, affinitas ulla oriatur, quæ matrimonium impediatur.

S U M M A R I U M.

- 1 Affinitas quid sit.
- 2 Illegitimi dicuntur conjuncti, nisi certis casibus. n. 6.
- 3 Ad impediendas nuptias, illegitimi nihil à legitimis differunt.
- 4 Affinitas cum illegitimis quomodo consideretur, tam Jure civili, quam Pont.
- 5 Affinitas justa quæ sit, & quæ naturalis tantùm.
- 6 Quo casu illegitimi consanguinei appellentur.

Inter cætera quæ matrimonio inter aliquos jungi prohibent, supra diximus affinitatem memorari, ubi ea intra quartum gradum nobis antea cum aliquo intercedebat. Verùm id nunc in quæstionem venit utrum ex quacunque vel illicita conjunctione, an verò ex legitimo tantùm matrimonio hæc affinitas oriatur, puta, fuit mihi quandoque cum aliqua muliere consuetudo, poterit ne filius, aut frater meus illam amplius uxorem ducere, aut ego illius matrem sororem, nepotè? Res prima quidem facie, eam partem videtur suadere, quæ favet matrimonio, ut id liberè inter eos contrahi posse dicatur. Primò, quòd scimus affinitatem dici, conjunctionem personarum, quæ antea diversarum erant cognationum, per nuptias copulatam *L. non facile. §. affines, de gra. aff.* Ubi ergo nuptiæ non erunt, ibi nec affinitas ulla conjungi poterit, *d. L. non facile. §. sciendum.* Deinde quòd cum affinitas, & civili, & Pont. Jure, ut res honestissima sit recepta, non videtur ea ex his complexibus, qui turpes, & illiciti sunt, posse existerè, cùm id, quod per se facinorosum, indignumque est nihil decens, honestumque unquam parere valeat. *c. legi. 16. q. 1. c. cum Paulus 1. q. 1.* Postremò quòd illegitimè nati, nullo prorsus Jure nec civili, nec naturali, patri suo unde affinitas oritur, juncti esse intelliguntur, quin ab eo ejusque agnatis penitus alieni. *L. si spurius, unde cog. Aut. licet. in fin. C. de nat. li Bal. L. cum legitime, de sta. homi.* Quid ergo eos prohibet, nuptias inter se conficere, si nulla antea simul necessitudine sunt copulati? Vereor ego tamen, ne contraria senten-

3 tentia verior multò sit, quàm alii probare rationibus estet supervacaneum; cum expressè multis, & civili, & Pontif. Jure traditum sit, nihil interesse ad impediendum matrimonium, an ex justis nuptiis cognatio descendat, ait injustis, *L. § nihil. derit. nup.* cum ex quocunque concubitu affinitas contrahi soleat; *c. discretionem c. pen. de eo qui cogn. conf. cap. per tuas de proba. ubi Dec. 2. notab.* Id verò ita receptum dicitur, ut quamvis cæteris in rebus, illegitimè nati, nullum jus conjunctionis à patre ducant, in hac una tamen causa, ubi de matrimonio agitur, voluerunt leges eorum, perinde ac legitimorum rationem habendam, eò quòd in matrimoniis naturale jus, & pudor in primis inspiciendus est. Contrapudorem autem, eas personas, quæ à nobis sanguinis femina hauserunt, inter se ita copulari, In *L. ad optiv. §. serviles de ritu nup. L. liberi, cum glo. C. de nup. Ang. conf. 401. nu.*

4 9, eo quidem fateor adhuc esse controversiam, quod volunt Doctor. *Glos. §. affinitatis. In tit. de nupt.* quamvis cum legitimis eadem connubii jura servantur, lege tamen civili, cum his affinitatem nullam unquam considerari, sed quiddam aliud potius esse, quod matrimonium impediatur celebrari, eò quòd affinitas hoc Jure non nisi ex justis nuptiis oriatur, *d. §. sciendum.* Jure verò Pont. secus esse, cum ex quocunque concubitu illa contrahatur, *d. c. discretionem. ver. affinitas, §. cap. penul. eo tit.* Et propterea non eodem modo affinitatem Jure civili, ac Canonico ajunt diffiniri. *Jo. And. 35. q. 5. in Arb. aff. fin.* Ego verò aliter semper puta-

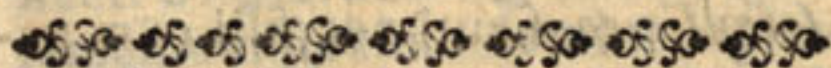
30d

vi, videlicet Jure civili, quoad impediendas nuptias, nobis cum vulgo quæsitis filiis, jus necessitudinis intercedere, & idcirco fratrem legitimè natum, prohiberi vulgo quæsitam sororem suam uxorem ducere, quòd inter eos cognatio spectetur, *L. § nihil. deritu nupt.* & eam ratione patrem naturalem cum filia spuria non posse copulari, *L. adoptiv. §. serviles eo.* sicuti nec filii cum patrum suorum concubinis, *L. Liberi C. de nupt.* Hoc autem sive cognationem, sive affinitatem, justam quidem dici non contenderim, ita cæteris in rebus veluti hæreditatibus, tutelis, testimonis dicendis, & hi affinium numero habeantur. *Juxta L. Juriscon. in prin. de grad. affi.* Sed quoad hanc tantum causam dico ubi de nuptiis celebrandis agitur, eos ut affines, Jure civili rectè censerì posse, *Glos. L. non facile. §. affines eo Azo. in Sum. Cod. de nupt. §. est. autem sicut,* & Jure Canonum, ob idque nullam inter hæc duo jura, quo adhanc rem, differentiam superesse, cum in dubio Jus civile contrarium Pontificio non præsumatur, nisi evidentissimè expressum sit, *c. 1. de openo. nun. ubi no. videamusque Canones hanc affinitatem vocare, quæ etiam ex illicito complexu oritur d. c. discreptionem,* id tamen ubi tantum de matrimonii conjunctione, quod etiam cum Jure civili consentit. *Prosdoc. in tract. de affin. nu 3. 4.* Eritigitur quæ ex justis nuptiis descendit, illa quidem affinitas latè patens, civilis, naturalis, & legitima. Ast hæc quæ ex fornicatione producit, naturalis tantum, & illegitima, ut Hostiensis ait. *In sum. de affinit. §. 1.* proptereaque in

T

hac

hac tantum causa observata, ubi de matrimonio agitur copulando. Quod sane præcipue notandum erit, ut sciamus hoc saltem casu illegitimè natos consanguineos, & conjunctos rectè dici posse *Felin. Dec. c. per tuas de provat. 2. Notab.* tametsi cæteris in rebus secus fortè fit, ut infra latius disputandum erit, *cap. 16.*

C A P U T VIII.

An hodie in nuptiis filiorum consensus patris sit necessarius.

S U M M A R I U M.

- 1 Cur lex civilis, patris consensum in nuptiis necessariò requirat.
- 2 In matrimoniis prævalet lex Pontificia
- 3 Jure Canonico consensus patris necessarius non creditur.
- 4 Contra latè disputatur.
- 4 5 Post 25. annum, filia sine patris consensu, etiam Jure civili nubere potest.
- 6 In matrimoniis spectandum, non quod licet, sed quod honestum est.
- 7 Ubi pater filij nuptiis non vult consentire, quia agendum.
- 8 Quid in statuto, quod propinquorum consensum in contractibus requirit.
- 9 Patria potestas in spiritualibus quando negligatur.
- 10 Dictio solus, non excludit casus similes.
- 11 Declaratio cap. sufficiat. 27.

12 *Declaratio c. cum casum. de raptor.*

13 *Standum Juri civil. ubi aliquod dubium est Juri Canonico.*

14 *Matrim. absq. consensu patris perfici non debet, sed perfectum permanet.*

Sunt, & aliæ plures causæ, quæ justum impediunt matrimonium contrahi. *Gl. §. illud. Inffit. de nup. ver. enumerari*, ex quibus nos unam tantum, quæ præcipua est, in præsentì persequemur. Jure enim civili filiusfam, absque consensu patris, aut ejus in cujus est potestate, nuptias conficere non potest. *L. 2. de rit. nupt. L. si ut pponis C. eod.* An verò id ita lex statuit, quod visum hoc admodum est Juri naturali congruum, ut quibus in reliquis parere debemus. *L. veluti, de just. §. jur. in nubendo etiam eorum consensum adhibeamus, Inst. de nupt. in princ.* An quòd patres optimum pro filiis capiant consilium, *L. nec. in eade adult.* ipsique cautius multo, & rectius quàm sibi met consulere existimentur? *L. isti quidem qp. met. can.* An quod res hæc maximi sit momenti, ad quam omnes ferè vitæ nostræ actiones diriguntur, in eaque deliberanda maturo opus sit consilio, non juvenili, & temerario fortè animi impetu? Planè sciendum est, in iis tantum filiis hoc constitutum, qui in sacris paternis essent, *L. in conjunct. C. de nup. ad emancipatos hanc legem minimè pertinuisse. L. si filius, de ritu nupt. L. 3. §. si fili. de contr. tab.* Contra ea tamen stant hodie Juris Pont. sanctiones, quæ generaliter quoscunque filios seu in potestate, seu emancipatos, ab hoc

hoc consensu impetrando liberant, prævalentque hæc procul dubio Juri civili, cum in matrimonii causa Imperatoria lex Pontificiæ ubique concedat. *cap. fin. de sec. nupt. c. euphemium. in fin. 2. q. 2.* Omissus verò hoc jure est consensus patris ea de causa, quòd cum matrimonium res sacrosancta, & spiritualis censeatur. *Gl. c. veniens vet. necessaria. de transact.* in eo patria potestas attendi non debuit. *L. si. ac jud. in 6.* cum illa, quæ instinctu Dei aguntur, sub lege hominum non sint, *c. licet. de re. c. due sunt. 19. q. 2.* Ideoque solus hoc Jure ipsorum nubentium consensus requisitus est, *cap. sufficiat. 27. q. 2. c. cum apud. de sponsal.* permissumque mulieri, ut invito, & reclamante patre sibi conjugem valeat adsciscere, sintque eæ legitimæ nuptiæ, *c. cum causam, de rap. nec à patre idcirco exheredari possit, Abb. c. 1. de desp. impu. §. ad cons. 12.* quod lege civili licuisset. *Auth. sed si post. ubi Cast. Cod. de inoff. test.* Quin coëgit Canon patrem ad dotem, & omnia necessaria illi subministranda, tametsi eo inscio conubium sit celebratum, *Gl. c. fin. 32. q. 2. Barto. L. 2. §. quod si in part. sol. matrim.* voluit enim matrimonium omnimoda libertate gaudere, *cap. gemma. c. requisivit, de sponsal.* adeò ut nec lege Municipali contrarium caveri possit. *Alex consi. 97. in 1. Dec. c. ecclesia de constit. nu. 41.* Cui rei, & divina illa sententia assentire videtur, ita in his nuptiis instituendis à Deo prolata, nimirum ut relinqueret quis patrem, & matrem suam, adhereretque uxori. *Gen. cap. 2.* quasi hæc solius nubentis voluntate, non ab alieno pendere deberent arbitrio, Et hæc opinio

ita communiter ab omnibus Doctoribus est recepta. *Glo L. Paulus, de sta. 4. hom. §. c. 1. de desp. impub. Bald. L. 2. de nupt. Cast. Aut. sed si. C. de inoff. test. Anch. cons. 21. Ang. 29. Alex. 97. in 1. Dec. cons. 231.* ut hucusque neminem ego repererim, qui contrarium sentire causus fuerit. Videamus nos an diversa opinio melioribus nitatur argumentis, ut cum singularis rectè dici possit, simul, & illam honestiorem, longeque communi sententia æquiores esse demonstremus. Hoc autem facile, & exemplis, & legibus probare possumus. Scimus enim per vetustam hanc admodum consuetudinem fuisse, ut in filiorum nuptiis consensus patris interesset, *c. tria. 36. q. 2.* cum duxerit usque à Moyse originem, quem non sine flatu divino cuncta gessisse comperimus. Is autem ita statuerat *Exod. 22.* Si seduxerit quis virginem nondum desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit illam, & habebit uxorem: si pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere consueverunt. Hoc modo filium Thobiæ Saran uxorem duxisse, illam ei tradente Raguele patre legimus, *Tobi. 7.* & Rebecca explorato prius Bathuelis patris consensu Isaac despondetur. *Genes. 24. c. honorantur. 32. q. 2.* & Hemor rogat Jacob patrem Dinæ, & ejus fratres, ut illam filio suo Sichei jungat matrimonio. *Gen. 34.* & Thamar non prius se ab Ammon iniri patitur, quàm is cum Rege patre de ea re loquatur. *Regum 2. cap. 23.* Sic in Decalogo Deus ipse præceperat, ut parentibus honos haberetur: quod, & ad hæc nuptiarum solemnia referendum

rendum Theologi quidam tradi-
dere. Idem quoque Ethnicos ob-
servasse Apuleius significat, qui-
lib. 6. Venerem inducit argumen-
tationem, non videri legitimas in-
ter Psychem, & Cupidinem nup-
tias, eò quòd res acta esset fur-
tim, patre non cognoscente. Hoc
autem totum num maxima inni-
tatur ratio: cum parentes filio-
rum utilitati ita prospiciant, ut
propria quodammodo commoda
negligant. *L. isti quidem, quid
met. cau.* quæ conjectura adeò po-
tens est, ut multa alioquin filiis
ipsis damnosa, & in utilia, ex
quo tamen à patre sunt getta, lex
semper in meliorem partem inter-
pretetur, utque illis salutaria ap-
probet, & admittat. *Bart. L. 2.
nu. 22. de vul. arg. L. omni quidam*
5 *C. de leg.* Quæ verò tandem ex
hoc patris consensu filiis, aut in-
juria, aut dominum potest emer-
gere? Nam si ultra 25. annum fi-
liam desponsare differant, tunc
liberè ea sibi maritum potest eli-
gere, §. *aliud quoque. in fi. Aut.*
ut cum de appel. cognos. intra eam
etiam ætatem, si bonum virum
fuerit nacta, eique genere, &
opibus æqualem, judicis officium
implorare, qui vel patrem ad id
etiam nolentem adiget, vel illam
congruo modo dotandam cura-
bit. *L. qui liberos. de rit. nupti.*
Absurdum certè hoc nimis est,
nobis ignorantibus vel invitis ho-
norum nostrorum successores no-
bis aliquos oriri. *L. argu. L. in
bello. §. medio de cap. & post. ren.*
Addè quòd lex dixit, non ci-
vili tantum, sed naturali jure
hoc institutum fuisse, ut patris
consensus in nuptiis præcederet,
Insti. de nupt. in prin. quæ verba
arguunt omnino, vix posse quic-
quam in contrariam rectè decer-

ni. §. *sed naturalia, de Jure nat
geno.* Sed quis unquam contrari-
um statuit? Nonne, & Evarist-
hus Pont. aliter legitimum non
posse fieri conjugium dixit, nisi
à parentibus puellæ peterentur,
c. aliter. 30. q. 5. Et Leo Pont.
absque paterno consensu non jus-
tas haberi nuptias, *cap. non omnis.
32. q. 2. quod, & Toletan. con-
cilio conprobatum est, ca. hoc san-
ctum, ead. q.* Dives etiam Am-
brosius virginalis non esse pudor-
is, maritum sibi spontè eligere
ait *c. honorantur. ead. q.* in matri-
moniiis autem contrahendis jus
naturale, & pudor, inspicendus
est *L. adoptiv. de rit. nupt.* idque
maximè non quod licet, sed quod,
& honestum est *L. semper. eod. tit.*
Quid autem æquius est, quàm
parentum arbitrato filiam copula-
ri, *c. si. 36. q. 2.* Jam verò quid
huc sententiæ valde repugnet,
non invenio. Nam, & si libera Ju-
re Canon. debeant esse matrimo-
nia, *c. cum locum, de spons. ea-
demmet tamen libertas, & Jure
civilis requiri solet, L. si in fi. C. de
sponsal.* quo quidem patris con-
sensum scimus esse necessarium
Nec enim contrahendi matrimo-
nii facultas idcirco dicitur impe-
diri, cum patre consensum adhi-
bere negante, judex ad id partes
interponat suas. *L. qui liberos de
rit. nuptia Barto. l. 1. §. si plures,
de exercit. num. 9.* Requisivit enim
ejus consentum lex, quod existi-
mavit eum, ut diximus, bene fi-
liis consultorum *L. si pater C. de
sponsal.* quòd si secus acciderit,
judex quòd in patre desideratum
fuit, reponet, filiorumque vo-
tum patris præponet obstinationi.
L. vidna C. de nupt. Cumque alias,
& Jure civili omnia ad matrimo-
nium impedimenta reiiciantur,
L.

L. cum ita l. hoc modo, de condit. & dem valet tamen cōditio legato adiecta, si mulier secundum Sempronii consilium nupserit. L. Theopomp. de dot. prael. Nec enim his verbis nubendi facultas ulla in parte imminuitur, cum mulier ejus quidem consilium exquirere non tamen id necessariò sequi, qualecunque id fuerit cogatur. Cast. Alex. L. turpia §. 1. de leg. 1. Felin. c. ex parte, de constit. Bar. l. 1. §. si plures col 4. de exercit. Sic & statutum quod in foeminarum contractibus duorum propinquo-
 9 rum consensum exposcit, id circò sustinetur, quod si illi absque justa causa consentire negent, tunc quòd á mulierib. gestum erit irritum esse non intelligitur. Bart. lib. 1. si cum dotem §. eo tempore solut. matrim Cast. lib. 1. C. unde vir. & uxor. Unde quòd dicitur patriam potestatem in spiritualibus esse negligendam, id fortè possit procedere, si ea in his aliquo nobis esset impedimento, quod in quæstione nostra locum non habet. Nec me movet, quòd alibi solum eorum, qui matrimonio jungi volunt, consensum inquiri lex ait c. cum apud de spons. c. sufficiat 27. quæst. 2. Nam crederem ego non ideò parentes his verbis licet præfinitis excludi, Gloss. dist. capit. sufficiat, pro ut, & statutum, quod soli episcopo rerum administrationem concedis, capituli tamen consensum tacité requirit, Arch. cap. 2. de accus. in 6. & edictum quod liberis, qui ad bonorum possessionem contra tabu. admissi sunt, legata solis parentibus, & liberis præstare jubet, L. 1. de bon. poss. cont. tab. plures etiam alias personas completitur, quibus præstanda sunt. L. 1. 3. de l. post. Unde generaliter

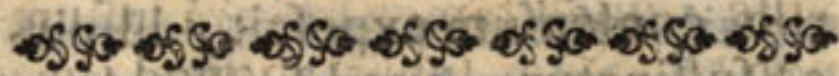
proditum est, hujusmodi dictionibus, nunquam, vel similes, vel connexos casus excludi Bal. Jaf. num. 7. l. 1. God. de honor. possess. cont. tab. Quin, ut ingenuè fatear, contrarium potius hæc verba significare dixerim, ut scilicet id ibi Canon velit, & patrem in his nuptiis omninò adhibendum. Ait si quidem d. cap. sufficiat. 27. q. 2.

Sufficiat solus secundum leges 11 consensus eorum, de quorum conjunctione agitur. Non igitur simplicem illorum consensum tantum ad hoc idoneum ait, sed talem probat, qualem leges exposcunt, munitum nempe patris consilio quod, & alia Decreta ostendunt, cap. posita. 32. q. 2. quæ quavis secundum honestatem, & æquitatem quandam loqui concedamus, Gloss. fin. dict. cap. fin. adigunt nos illa tamen, perinde ac in veri, & legitimi præcepti vim prolata. Dec. cap. 1. de const. n. 15. Aut dicamus, de solo ibi consensu mentionem fieri, ut demonstraretur, absque etiam concubitu perfici matrimonium posse, non quòd paternam idem voluntatem voluerit excludere, ut ex præcedenti Canone significatur. c. matr. 27. quæstion. 2. & facit de nupt. de reg. jur. Illud magis urgere videtur, quòd dicitur d. e. cum causam, de rapto. illum raptorem non esse, qui puellæ assensum habuit, & prius eam desponsavit, quam cognovit, licet parentes reclamarent, à quibus dicitur eam rapuisse. Sed ego verba illa interpretor, ut in nuptiis consensus quidem patris assuerit, à rapu verò dissenserit, colligiturque omninò hoc ex text. illo, ubi de nuptiis nihil agitur, sed tantum de rapu, qui ratione puellæ commissus quidem non dicitur, cum ante
 12 te

tè desponsata esset, & tunc assenferit, ratione verò parentis dicitur rapuisse, cum illo reclamante eam abduxerit. Scimus enim raptum tam parentum ratione quam, & puellæ ipsius committi *c. 1. c. cum deraptoribus 30. q. 2.* Non obstat quod de divino præcepto dicebatur *Gen. cap. 2. in fin.* nam illud ad conjunctionem, & societatem est referendum, propter quam quis à parentibus meritò secedere potest: debet enim quis malle cum uxore sua vitam degere, quàm à parentum latere non discedere. Quòd si, & auctoritates has, vel si quas his similes, communem opinionem adjuvare dicas, cum tamen suprà nos quàm plures alias his contrarias adduxerimus, *c. aliter c. non omnis c. hoc sanctum c. honorantur.* adeò ut hoc Jure res ambigua dici possit, habeamus hoc deinde apertissime Jure civili decisum, existimarem
 13 ego semper ex communi Doctorum pronunciato, si quid alterutro Jure dubium est, altero deinde manifestum, illi semper standum esse, quod quæstionem minimè indubitatum reddit, atque ita ex civilibus legibus hanc rem totam terminandam *Doct. c. 1. de ope no nunc.*

Id tamen postremò non reticebo posse, & mediam quandam
 14 in hac re opinionem adstrui, quæ cæteris æquior fortè, & probabilior videatur, nempe ut dicamus. Jure etiam Pont. consensum patris ex præcepto requiri, si tamen adhibitus non sit, matrimonium non ideò dirimendum, tum quia, & aliàs multa legibus prohibentur ne fiant, quæ tamen facta solent sustineri. *L. patre furioso* tum quia publicæ honestatis ratio magis lædi videatur, si ideo

conjugium dissolvatur, quàm si paternus consensus fuerit omissus cum amissa semel pudicitia, amplius nequeat revocari. *cap. si Paulus 32. q. 5.* Sumpta verò est hæc opinio ex lib. sententiarum Julii Pauli, qui ita ait: *Jul. Paul. lib. sent. 2. cap. de nuptiis.* Eorum qui in potestate patris sunt, sine voluntate ejus matrimonia Jure non contrahuntur, sed contra non resolvuntur. Contemplatio enim publicæ utilitatis privatorum commodis præfertur.

C A P U T IX.

An ex matrimonio, quod putativum dicitur, filii legitimi orientur.

S U M M A R I U M.

- 1 In matrimonio error Juris; & facti; filios legitimos reddit.
- 2 Matrimonium quando dicatur palàm contractum; § n. 4.
- 3 Ruinus sibi contrarius in consiliis suis; § n. 7. 12.
- 4 Patria institutum in matrimoniis servandum.
- 5 Error quilibet in matrimonio clàm contracto nocet filiis.
- 6 Ubi error in facto affuit; filii justioruntur; tam Jure Pont. quàm civili.
- 7 Error parentum in Jure nocet filiis; ut legitimi non dicantur.
- 8 Juris ignorantia quando noceat.
- 9 Damnum quod proprie dicatur; quod lucrum.
- 10 Si alter parens in facto erret; alter in mala fide sit; filii orientur legitimi.

II Quid

- 11 Quod si alter in Jure erret filii sunt illegitimi.
 12 Quid dicendum; ubi dubitamus an parentes in Jure vel facto erraverint.
 13 Error facti an presumi debeat.
 14 Nati ex matrimonio putativo; aliis legitima aequiparantur.

Nuptiæ sanè ut justæ dici possint, secundum legum præcepta, iis modis sunt conficiendæ, quos alias tradimus. Quia verò fit quandoque, ut quis se justum credat matrimonium contraxisse, quod tamen revera justum non est, cum sublit aliquod impedimentum, quod interim alios latebat, agemus nunc, an hi qui ex hoc quod fallò creditum est, matrimonio oriuntur, illegitimi dici mereantur. Quæ quæstio cum multa habeat capita, propterea, & eam in partes aliquot distinguemus, ut omnia clarius & facilius percipi possint.

Primum caput erit, ubi nuptiæ inter aliquos palàm initæ essent, & uterque conjugum, legitime confectum id matrimonium existimasset, erraretque uterque, tam in jure, quàm in facto. Hic sanè si qui nati fuerint filii, legitimi dicendi erunt, ob parentum bonam fidem, & connubium publicè celebratum, *cap. 2. ubi Abbas; qui fil. legit. Glos. Bal. Sali. L. qui contra C. de inc. nupt. Bart. eum qui de stat. hom.* ex eo enim quòd palàm negotium hoc confecerunt agnoscimus, & eos errore lapsos esse unde, & excusatione digni rectè videntur. *L. fin. de r. t. nupt.* Sed hic declarandum est, quandonam matrimonium dicatur palàm contractum, ita ut filius ex eo susceptus prodesse debeat. Reperio enim celeberrimum

Jurisconsultum Carolum Ruinum, acutissimi ingenii virum multum in hac re defecisse, cum sibiipsi contraria locutus, modoque hanc, modò illam contulendo sententiam secutus fuerit. Dixit is quodam in responso, *Ruin. conf. 14. num. 10. in 3.* non aliter legitimos filios vocari posse natos ex matrimonio putativo, nisi in eo peragendo, omnia illa solemnia ad unguem servata esse, quæ Innoc. Pont. enarrat, *c. cum inhibitio de clandest. despon.* hocque solum dici matrimonium in facie ecclesiæ contractum (quoad legitimos filios quærendos, non quo ad alia) ubi nihil ex iis solenniibus, secundum formam ibi à Pont. præscriptam fuerit prætermisum. Alibi verò contrà respondit, *conf. 51. num. 15. vol. 5.* putavitque satis dici matrimonium palàm, & in faciem ecclesiæ celebratum, quod coram amicis, seu consanguineis ex patriæ consuetudine esset contractum, quamvis cætera à Pontif. tradita, *d. c. cum inhibitio.* essent omissa. Ego autem hanc ultimam ejus sententiam magis probo quam, & receptiorem esse video, *Dec. consil. 153. Abb. 4. Præp. c. si de clandest. despon. Old. cens. 256. Soc. jun. consil. 86. in 2. col. Paul. Paris. conf. 13. in 2. num. 13. 10. Lup. tract. de matri. cap. ult. num. 18. 20.* & jure etiam verior, si quidem uniuscujusque loci consuetudo pro lege est, *L. de quibus de legib.* nec errare ille sanè potest, qui patriæ institutum sequitur, cum ita, & legem servare dicatur, quæ tacito consensu populi recepta est *§. sine scripto instit. de jur. nat.* nisi fortasse adversus bonos mores, hujusmodi consuetudo foret, *c. qui contra c. mala 8. dist.* quod quidem in præ-

senti

5 senti casu nostro non admittimus, cum præsupponamus, convocatis saltem aliquibus testibus, hæc omnia gesta fuisse *Bart. lib. 2. C. de his qui ex pub. rat. lib. 11.*

Secundum caput est, ubi matrimonium clam contractum esset bona tamen utriusque conjugis fide: & hoc casu sciendum est, bonam eam fidem nihil sanè prodesse, cum maxima sit suspicio adversus eos, qui legum solennia contempserunt, & quasi ignorantia affectatores extiterunt, *c. cum inhibito §. 1. de cland. desp. si cuti nec contra, sufficeret ritè, & publicè celebratum connubium, si contrahentes impedimentum sub esse initio cognovissent. Abb. c. pen. in fin. qui fil leg Dec. consil. 154.*

6 Unde concludendum est, hæc duo necessario requiri, ut filii legitimi dici queant, videlicet solennem conjugii ritum, & parentum bonam fidem in facto affuisse *d. c. cum inhibito. Soci. jun. consil. 86. col. pen. in 2. & consil. 31.*

Tertium est caput, ubi parentes in jungendo matrimonio in facto errassent, veluti quod se antea conjunctos esse ignorarent, aut simili de causa alter alterius conditionem minimè notam haberet, cum tamen in jure non laborarent, & matrimonium palàm contraxissent. Et hoc casu jure quidem Pont, certissimum est, ex paterna hac facti ignorantia filios excusari, eosque legitimos haberi, *c. 2. c. referente. capen. qui fil. leg. sed jure civili dubium videtur, cum legamus mulierem, quæ ignorans statum servi, eum ut liberum sibi conjugio junxit, re detecta, dotem quidem recipere, filios tamen inde natos, spurios appellari, lib. 3. cap. solut. matr. & rursus, acerrimum errorem*

probari oportere ab eo lex inquit, qui contra legum præcepta, nuptias contraxerit, *L. qui contra C. de inc. nup.* quasi non simplex ignorantia, sed maximè probabilis, & justissimus error requiratur. Crederem ego tamen utroque jure liberos justos haberi, nec esse in hac re contrarium jus civile Pontificio, quanvis aliter Doctoribus videatur. Quod enim primo loco exemplum relatum est, *d. l. 3. c. sol. matrim.* id de servis loquitur, qui cum nemine legitimum inire matrimonium poterant *lib. 1. C. de incest. nupt.* Unde nil mirum est, si eo errore nihil adjuvantur, cum ipsi suapte natura ab omnibus justis nuptiis arceantur. Alterum quoque exemplum *d. l. qui contra de filiis* nihil loquitur, debeantne legitimi aut illegitimi censerentur, sed tantum poenam parentibus imponit, qui contra Principum mandata, nefarias nuptias celebrarunt quod, & Accursus ibi declaravit. *Gloss. dict. L. qui contra.* Aut si etiam fateamur olim jus civile cum Pont. non convenisse, hodie saltem minimè dubitandum est, quin hoc in negotio, tum quo ad successiones, tum quoad cætera omnia, Jure civili posthabito, unum jus Canonicum sit attendendum, tam in nostro, quam in Cæsaris quoque foro *Bart. Auth. de ince nupt. num. 16. Alber. d. L. qui contra.*

7 Quartum est caput, ubi in Jure tantum errassent, non in facto. Veluti cum se consanguineos quidem esse antea intellexissent, crederent tamen in tertio gradu connubium perfici posse, aut quid hujusmodi. Quod caput cæteris magis dubium est, cum nec Panormitanus, *Abb. c. referente c. extenore & c. perlatum. qui fille. nec*

Præ-

Præpos. Prepos. d. c. referente, & aliis supr. d. id unquam apertè decidere ausi fuerint, & Ruinus sibi met. contrarius in hoc quoque consulendo fuisse deprehendatur, cum aliquando dixerit solam hanc Juris ignorantiam non prodesse, & ita communiter Doctores sentire: *Rui. consi. 14. num. 4. in fin. 3.* aliquando verò prodesse responderit, quod quoque communiter probatum esse fuit attestatus *Cons. 51. num. 17. in 5. & cons. 100. colum. 2. in 3.* in hanc partem Bartolus etiam magis inclinasse visus est. *in L. fin. de cond. sine cap. & in L. si adulterium, cum incestu de adul.* Ego verò cum dubia valde sit hæc quæstio, tutissimum censeo in ambiguis, nihil discedere à communibus Juris regulis, *Glos. in L. omnis diffin. de regul. jur. & in sim. Abb. c. 1. in fin. de clandest. desp.* Illæ autem sunt hujusmodi, Juris ignorantiam cuique nocere, *L. regula, de jur. & fac. l. juris c. qui adm.* cum unusquisque legum, quibus vivimus, præcepta nosse teneatur, *L. leges Codic. de legib.* idcircoque is qui adversus ea quid agit, statim in mala fide esse præsumitur, *L. quemadmodum. Cos. de agr. & cens. lib. 11. Bartol. L. sed & §. scire num. 4. de pet. hære.* cum talis dissimulatio minimè omnium sit admittenda, *L. pen. C. de jur. & fac. ign.* ut multis exemplis Jure notissimum est. *L. nunquam de usucap. l. 4. & 9. §. si quis jus, de jur. & fact. ignorant.* Cum igitur parentes, qui ita simul contraxerunt, Juris se solum ignorantia lapsos fateantur, non videtur hæc excusatio satis digna esse qua tubleventur. Et si quis hic fortasse objiciat, prædictam regulam tunc non admitti, ubi de damno agitur vitando, in quo Juris error ni-

hil nocere solet. *L. error, cum præc. de ju. & fac.* Responderem ego in hac quæstione, quoad parentes, & filios ipsos, agi potius de lucro quærendo, quam damno declinando. Id enim propriè damnum dici videtur, ubi diminutio aliqua fit patrimonii, *L. 3. de dam. in fec.* aut ubi commodi illius sequitur amissio, quod antea quis consequeretur. *L. 2. §. merito. Ne quid in lo. publ.* Sed hic quamvis filios illegitimos ex tali conjunctione nasci velimus, non tamen propriè damnum contrahi dicas, cum ii, nulla re antea quaesita priventur, nec quicquam verè de suo amittant. Quin potius, lucrum id quo ad eos dicendum foret, si legitimi habendi essent, cum ea ex re ad multa commoda essent perventuri, quib. antea nunquam potiti sunt. Et ex his rationibus facile ea omnia tolli posse puto, quæ in contrarium Ruinus adduxit, *Cons. 100. in 3. col. 2. & consil. 51. in 5. num. 17* si quis hæc nostra, & illius argumenta, simul conferat consideretque lucri quærendi, & damni aufugendi diversitatem, simulque conjunctum totum hoc esse negocium parentum, & filiorum, ita ut ex copulatione parentum totum jus pendeat filiorum, nec ista aut diversa, aut aliena esse. Fateor tamen, si talis error Juris valde probabilis, & justus fuisset, prout eum declarare Doct. solent. *Fel. ca. de quarta, de præscript. num. 30. Dec. l. juris. c. qui adm.* tunc quidem posse parentes excusari, & eo casu filios legitimos appellari, ut & alii tradidere, *Abb. c. per venerab. num. 36 qui fil. leg. & in c. perlatum num. 5.* & secundum hæc Bartolus locutus fuisse fortè intelligi posset. *in d. L. si. de cond.*

cond. fin. cap. ubi alleg. L. qui provincia de tit. nupt. & ita Raph. Angel. quæst. L. fin. Sed regulariter contrarium statuendum puto, nisi & hic forte æquitas quædam, & benignitas nos moveat, ut patribus, quos non malitia, sed simplicitate potius lapsos fuisse constat, & consequenter eorum filiis nonnihil indulgendum esse dicamus *Arg. L. fin. de tit. nupt.*

10 Quintum est caput, ubi alter ex contrahentibus matrimonium, rem omnem initio, ut se haberet probè nollet, tam in Jure, quam in factò, alter verò in factò tantùm erraret, & hoc casu volunt communiter omnes, hujus ignorantiam, cùm in factò sit, omnibus natis filiis prodesse, ut legitimi habeantur, etiam quoad utrumque parentem, & in hoc, ut dixi, communiter omnes consentiunt *c. ex tenore cap. 2. qui fil. leg. ubi Abb. Butr. Præpo Cassad. Dec. 1. de spons. num. 5. Jas. cons. 156. 168. in 4. Rosel. tract. de legitim. cap. visum est. Ruin. supra 10. And. tract. de consan. num. 30.*

11 Sextum caput est, ubi alter tantùm in Jure erraret, alter verò omnis & Juris, & facti conscius esset. Et hic Bartolus, Accursius, & quidam alii credidere *Gloss. L. qui contra C. de incestis nupt. Bart. Jas. L. fin. de cond. fin. cap. Jas. L. 1. §. hoc autem num. 30. ad Trebel. Anch. consil. 401.* filium natum, quoad ignorantem parentem legitimum haberi, quoad scientem, illegitimum, sicuti alter in eo concipiendo, bonafide, alter dolosè verlatusest. Sed Ruinus contrà, *cons. 100. in 3. & cons. 51. in 5.* dixit enim ignorantiam Juris, etiam unius tantùm, filios reddere undequaque legitimos, non solum quoad ignorantem sed,

& quoad conscius illius rei. Ego verò ab omnibus dissentio, cùm suprà statuerim, *in 4. casu.* errorem Juris, nisi iustissimus sit, cuique nocere, non prodesse. Quòd si in utroque parente id affirmavimus ignorante, quo magis in altero tantùm id ignorante fuerit asseverandum?

Septimum est caput, ubi palàm contractum esset matrim. dubitetur autem an in Jure, vel factò erraverint, quidnam in dubio sit præsumendum. Et Ruinus in hac quoque parte, varius sanè fuit, quandoque enim solam Juris ignorantiam præsumi tradidit, *cons. 14. numar. 5. in 3.* quandoque Juris, & facti simul, *cons. 100 n. 4. in 3. & cons. 51. in 5. num. 17.* Ego verò de Juris quidem ignorantia cum eo sentio, illam in dubio esse præsumendam, ex quo actus publicè gestus est; qui omnem delet suspicionem *L. fin. de rit. nupt. Alex. l. clandest. possidere, de acq. pos. ut & Bar. inquit, in L. si adulterium, cum incest. num. 11. de adult.* Quoad factum autem, quanvis Bald. ejus quoque errorem præsumi velit. *Bald. L. qui contra C. de incestis nupt. ver. & ex hoc pono.* Decius potius contrà, *13* qui ait eum probari debere, *cons. 154. n. 1.* ipse tamen certam in hac re non auderem regulam constituere, cùm facti interpretatio plerunque etiam prudentissimos fallat, *L. 7. de jur. & fac. ig. & quædam sint, quorum scientia sæpè quidem præsumi variis de causis solet, quorundam verò non ita. L. oct. un. cog. Dec. consilio 154. Paris cons. 57. in 4. col. 2. & n. 36.* Quæ enim ei esset excusatio, qui mulierem sibi sororem, aut consobrinam fuisse, dicerent se ignorasse, cum qua perpetuò educatus

coniunctioni, sobolem in lucem edi.

1 Ecce in primis, si qui matrimonium simul contraxerint, patriis institutis non servatis, nec aliis solennibus publicè adhibitis, quæ requiri solent, certum est, Jure Pontif. hoc non matrimonium, sed clandestinas nuptias vocari, talemque concubitus turpem, illicitumque centeri *c. aliter, cum glos. 30. q. 5 & glos. l. in libera de rit. nupt.* Et tamen, si qui geniti inde fuerint filii, dum non intra gradum legibus prohibitum sint concepti, veri, legitimi que haberi solent. *cap. fin. §. si quis verò de cland. desp.* Ut hic manifestè videas, paternum quidem thalamum, quo ad Juris interpretationem, illegitimum dici, filios verò ex eodem natos congressu, nullos nihil ominis centeri, *i. lud. de præsumpt. in fin.* cujus rei ratio alias à nobis explicata fuit *cap. 19.*

2 Est & huic simile id, de quo modò egimus, *cap. præced.* cum ostendimus ex matrimonio, quod putativum vocant, legitimam sobolem quandoque procreari, *c. ex tenore c. 2. qui fil. leg.* ibi enim & conjunctio ipsa parentum planè iusta non est, cum legis subsit impedimentum, proles tamen inde quæsita, legitima undequaque existimatur. *Dec. cons. l. 153. 154.* Rursus, si proponas, uxorem cum marito ab hostibus captam fuisse, dumque in captivitate detinetur, filium ex marito enixam esse, ac deinde in civitatem cum filio absque viro reversam fuisse, satis constat hic filium spurium dici, *Gl. l. d. vus, de capt. & postlim. & in L. ab host. b. §. non minùs, ex quib. caus. maior & in L. 1. Cod. de capti. & postl.* tametsi inter parentes ma-

trimonium initio legitimè esset copulatum. Ubi etiam quis uxori suæ initio ritè junctus, castam denique Deo vitam vovisset, seque sacris initiari passus esset, ac post sprete voti religione ejusdem uxoris torum repetisset, ex ea que liberos suscepisset credidit Archidiaconus, *in cap. 2. de fil. presb. in 6.* tales filios illegitimos dici, quanvis inter eorum parentes verum matrimonium quondam existisset. Panormitanus tamen hoc non probat, *in c. literas de fil. presb. num. 4.* cum favore prolis, tum quia sicuti matrimonium confectum contra ecclesiæ interdictum non impedit tamen quo minus legitimi suscipiantur filii, *Tot. tit. de mat. contr. con. interd.* sic & in voto dicendum putat, ut satis si ex viro, & uxore quem natum esse, ad hoc ut filii ei nomen competat, *L. filium diffinimus, de his qui suz.* non obstante quacunque voti obligatione. Ego verò Archidiacono magis assentior. Namque ad quærendam legitimam prolem, non sufficit initium bonum nuptiis adfuisse, nisi in eodem statu & perpetuò conservetur, ita ut nullum impedimentum, nedum in matrimonii copulatione sed nec in exitu, aut illius executione unquam notetur, *Glos. L. ditus de cap. & post.* quod & modo attigimus *supr. eod. in 3. casu.* Cum igitur hic post celebratum initio conjugium, votum id continentia ac simul sacrorum sit subsecuta, apparet jam matrimonium non amplius pristinam speciem retinere, cum nunc maritus alere quidem, & aliis rebus necessariis uxorem hanc sustinere teneatur, verum nulla inter eos carnis copulatio amplius permittatur. *c. omnino. 31. dist. c. seriatim,*

6 *in fin. 33. dist.* Nam ut inquit Leo Pontifex, *c. lex 31. dist.* coepit illud non licere, quod jam licui, cum connubium inter eos ita nunc fit, quasi non esset. Unde & qui post tale votum, uxorem suam cognoscere voluerit, dicitur is potius incestum cum ea committere, & illius invadere cubile, *c. mibistri, cum gl. 81. distin.* ex quo uxor amplius non est, quo ad ea obsequia, quæ maritis ab uxoribus liberorum gignendorum causa debentur *d. Episcop. 78. dist. c. cum multæ 15. qu. ult. gl. d. c. ministri.* Quomodo igitur, hæc cum ita sint, legitimus deinde ex ea quæri filius poterit? Nam quod dicebat Panormitanus, *Abb. d. c. literas* ex matrimonio, non interdictum ecclesiæ intio, non tamen illegitimos proficisci filios, atque ob id, nec eos etiam Nothos censendos, ubi à nobis tantum castitatis votum nuncupatum esset. Ego tunc non veram, priorem ejus propositionem scio, ubi impedimentum perpetuum est *Abb. c. si. de matr. contr. con. inter. Soc. Jun. consil. 31. num. 58 in 2.* quod cum ejusmodi sit in casu nostro, *Quia votum hoc castitatis perpetuum est* merito ex illius argumento opinionem nostram magis confirmari credo. Sed & aliud in voto est, quam in ecclesiæ interdicto, cum hoc mutuo conjugum consensu sit munitum, qui certam sibi legem potuerunt imponere, à qua amplius decedere non liceret, cum ex quo quis se primum sacris ministeriis alligavit, perpetuò eundem vitæ cursum sequi teneatur, *c. semel Deo, de regu. jur. in 6 ubi Joannes And Dyn. Auch.* quæ quidem omnia, de eo ecclesiæ interdicto non ita dici possunt. Statuo igitur hoc calu-

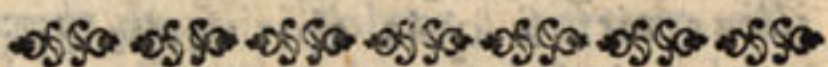
filios secundum propositam quæstionem illegitimos dici, quod & à Clemente III. significatum fuisse *c. literas, de fil. præsb. ver. incontinentiæ, quia in tit. de fil. præsb. ut intelligatur secundum naturam illius tit.* si quis ejus verba diligenter inspiciat, facile poterit animadvertere. Sunt quidam tamen casus, in quibus is, qui sacerdotiis fungitur, legitimos habere filios potest: sed id aliundé provenit, aut Pontificis privilegio, aut solenni adoptione, aut aliis modis: qui cum non ita præfenti cæpiti nostro conveniant, ab aliisque etiam sint adnotati, *Ripa. ea inter cæteras 1. colum. de rescrip.* ego hic propterea non inferendos duxi. Id quidem non omitam, fieri quandoque posse, ut quis eodem tempore, & justus, & injustus filius habeatur, veluti cum mulier per vim ab aliquo compressa est quo ad patrem enim illegitimus est omninò patus: quo ad matrem, vult lex eam justam sobolem haberi *Marsil. l. 1. Cod. de sicar. num. 15.* Possemus quoque, & alia adhuc exempla adjungere quibus filiis justis, ex minis legitimo proficiscuntur toro, veluti cum quis ex concubina, aut soluta alia muliere prolem concepit, eamque adhuc pregnantem sibi in matrimonium adscivit, quod enim deinde nascitur, legitimum est, quanvis, si initium ejus conjunctionis spectetur, id longé aliter se habeat, & impudicum fuerit. *c. tanta qui fil. suæ leg.* Sed hic, & similes multi casus ad aliam potius speciem sunt referendi, ubi quis extrinsecus, extraneis veluti opibus ad legitimorum jura pervenit, veluti matrimonio subsequente, Principis privilegio, oblatione Curia, quæ à pro-

7

8

à pro-

à proposita materia nostra longè differunt, nosque hæc in alium tractatum, de Natalium restitutione si Diis placuerit, alias fortasse commodius conjiciemus.

C A P U T XI.

De concubinis, & uaturalibus filiis.

SUMMARIUM.

- 1 Concubinatus lege civili nec probatur nec damnatur.
- 2 Naturales cur ita dicti.
- 3 Differentia inter concubinam, & uxorem.
- 4 Concubinatum turpem non esse.
- 5 Quæ concubinæ cæteris honestiores.
- 6 Naturales, olim legitimi habebantur.
- 7 Triples filiorum genus.
- 8 Concubinatus à lege nomen sumpsit, & quomodo.

A Nimaduertendum nunc est, non necessariò sequi, Natus quis ex justa uxore non est, qualem leges requirunt, ergo illegitimus filius est. Etenim sunt quidam alii ex concubitu profecti, qui lege civili nec receptus nec damnatus est, qualis est concubinarius. *Tot. tit. ff. c. de concub.* & ij ut legitimi appellari non possunt, ita nec illegitimorum nomen Jure merentur. *L. 3. ubi Bar. de concub.* Sunt verò potius inter utrosque mediis, eoque nomine, quod illis nudum à legibus relictum est, etiam nunc appellantur dicunturque natura-

les quasi secundum jus naturale editi, nullo Juris adminiculo muniti. *§. natur. Aut. qb. mod. nat.* 2 Sed dicat fortasse quis, cur non ij legitimi vocantur, si sola natura, dictante juxta primævum statum orti sunt, *arg. cap. fi. 32. q. 4.* Ego arbitror à legibus quid plus in matrimonio præter naturalem procreandi appetitum cōfidentatum fuisse, *L. si adversus. C. de cri. expil. hæc.* nempe arctius quoddam vinculum, quo conjuges inter se animo, & corpore perpetuò colligarentur, rerumque omnium inter se socii redderentur, *Auth. quib. mod. nat. leg.* 3 *in princ.* siquidem concubinam ob id præcipuum nobis adjungere solemus, ut cum ea prolis luscipiendæ causa, non libidinosè quidem vitam transigamus *L. massur. ubi Alciat. in fi. de verb. sig.* nec enim concubinæ nomen in honestum esse existimatur. *L. si ea, ubi Bald. C. de condi. inser.* ne turpe alicui cum ea morari, *L. i. de rit. nupt.* At verò nuptiæ præclarior, & excelsior quiddam continent, cum sint, ut inquit Modestinus. *i. Corint. 7.* maris, & foeminæ conjunctio, consortium omnis vitæ, divini, & humani Juris communicatio. Ex hac enim societate, tale inter virum, & uxorem existit vinculum, ut alter in alterius transeat potestatem. *L. i. rer. amotarum,* uxor mariti rerum quodammodo domina efficiatur. *Auth. de consul. §. hæc itaque,* ejus radiis fulgere dicitur *L. exigere. de judic.* domiciliumque, & forum, quod mariti est proprium sortiatur. *L. de jure §. si. ad Munici. & Bar. L. si. §. 7. eod. Alexan. L. cum quædam, de Jurisd. om.* Quæ non ita in concubina servantur. *Glos. Ins. tit.*

tit. de pat. pot. in princ. quoniam cum ea non omninò iusta, & usquequaque integra, sicuti leges postulant, nobis adest conjunctio. *L. donationes, de donat.* Hinc dixit Papinianus uxorem à concubina, personis comparatis, vitæque coniunctione considerata discerni. Namque etsi concubinæ consuetudo non turpis quidem iudicetur, *d. L. massurius*, non tamen cum matrisfam. pudore, & honestate unquam erit conferenda, *L. stuprum, de ritu nupt.* fitque magna licet inter eas similitudo, cum de iis vicissim leges quandoque sumant argumentum. *L. liberta, de ope. lib. L. qui concub. de legat. 3.* & ob magnam inter eas convenientiam lex quandoque protestationem requirat. *L. 3. de concub.* non tamen quis unquam neget, quin uxori à Jure civili necessitudinis nescio quid & existimationis plus tribuatur, unde, & Ulpianus nihil nisi in dignitate interesse tradidit. *L. itē legat. §. parui, de leg. 3.* legimusque apud Spartianum, Ælium Verum uxori suæ conquerenti, quòd cum aliis fœminis consuetudinem haberet, dixisse, patere me, & alias exercere cupiditates meas, uxor enim dignitas nomen est, non voluptatis.

5 Ex his intelligimus, concubinæ nomen non quidem obscœnum, sed uxorio longè inferius esse. Inter has tamen concubinas illæ præstare videntur, & matrum familiàs speciem quandam retinere, quæ sub patronorum suorum viunt contubernio. *L. stuprum, de ritu nupt.* Hinc Vespasianus mortua uxore, Ceniden liberta in contubernium revocasse dicitur, habuisseque eam Imperator penè iustæ uxoris loco. *Sueton. in Vesp.*

cap. 3. Ex talibus igitur concubi- 6
nis, naturales filii suscipi solent, quos ego Jure illo primævo, secundum Imperatorum nostrorum placita, veros fortè, & justos filios habitos fuisse puto. *Auth. itē si quis, fin. C. de nat. lib. & Auth. qui mod. nat. sui §. si verò plurimus.* Si enim tunc. ob id quod sola natura sanciret, omnes veri filii nascebantur, *d. §. natura, Aut. qui. mosui.* hos æquè nunc etiam sola natura genuisse fertur *c. fi. 32. q. 4.* At verò legitimi hodie dici non possunt, quoniam leges scriptæ, quæ primæ legitimos, & illegitimos agnoverunt, multa ad matrimonium, præter illam simplicem procreandi cupiditatem, solam ante eas consideratam addidere legitimosque illos tantum appellavere, qui exarctiori quodam multoque valiori, ut modò 7
diximus nexu essent suscepti. Unde, & conjugium nuncupatum volunt. Illegitimos verò, qui ex concubitu contra Juris præcepta inito, orti essent. Tertium post genus, inter hos veluti medium, quod naturalium dixere, qui scilicet nec legi probati, nec damnati essent, sed quasi per dissimulationem permixti, & in pristino statu, quemadmodum oriuntur, relictæ. *Port. Inst. de ado. num. 5.* Hocque est quod Marcellus dixit. *L. 3. in fi. de concub.* non quòd legitimus is verè habeatur, sed quia extra pœnam legis sit, & Juri non contrarius, ut Baldus respondit. *Bald. consi. 457. in. 5.* Tradidit autem hanc opinionem per vetustus quidam, isque eruditissimus Doctor Ricardus Malumb. in suis disputat. Quem refert Joan. Andr. *Joan. And. reg. sine culpa*, & sequuntur plerique alii. *Barto L. etsi contra. C. de*

rit. L. 1. §. 1. de concub. cui, & fuerit denunciatum (si sit ingenuo loco nata, honestæque vitæ) concubinam habitum iri. L. 3. de concub. cum qua, & is qui versatur, cœlebs omninò fuerit. L. 1. C. eo ti. Quòd si horum vel unum tantum desit, dubium non est, nec illam concubinam, nec filios naturales appellari posse. *Albe. L. 1. C. de nat. lib. Gramma. Voto 4.*

3 Unde rectè ab Oldrado, & Bald. animaduersum est, nullos ferè hodie verè naturales reperiri. *Old. consil. 196. Bald. 456. in 5. § 206. in 3. Alexan. 174. in 5.* Sunt autem hæc ita Jure civili statuta, quo talis coitus, ut modò dicebamus, damnatus non fuit. At verò Pontificio Canone secus sancitum est, eo enim Jure concubinatus quibuslibet omninò interdictus fuit. *Gl. L. in libera, de rit. nup. § Bart. L. 3. de concub.* ita ut quicquid cum ea, quæ legitima uxor non sit, rei Venereæ causa actum fuerit, id adulterij crimine damnetur. *c. Nemo. 32. q. 2.* & qui concubinatus olim vocari potuisset, hoc mœchiæ sive adulterii nomine nunc contineatur *c. dixit. cap. meretrices cap. quest.* generaliter enim hodie quæcunque fornicatio etiam cum meretricibus gravissimum crimen habetur *Glo Clem. ad nostrum, ver. non est, de heret. Abb. cap. idter opera, in fin. de spons. nec præter uxorem ullam omninò attingere mulierem, sine magno salutis nostræ discrimine, licet, quod, & sacræ literæ testantur. Thob. 4. § Corint. 1. cap 6. in fin.* Quin, & damnabilior nunc hæc concubinaria consuetudo, quàm simplex fornicatio esse censetur, quo diuturnius in ea peccatum adest, ut Panor. ait. *Abb. c. tan.*

ta, circa si. qui fil. leg. Non igitur hoc Jure naturales filii illi tantum intelliguntur, qui ex concubina nati sunt, *Maret. Laud. in q. Augeri. nu. 46.* sed generaliter omnes, qui ex duobus, qui nuptiarum adhuc expertes essent, inter quos tamen matrimonium consistere potuisset, fuere progeniti, *c. innotuit. ubi Abb. det elect. Bald. consil. 120. in 2.* quos, & per subsequens matrimonium, legitimorum jura nunc adipisci certum est. *Abb. d. cap. tata. Dec. consil. 155.* prout olim ij tantum solebant, qui ex vero profecti essent concubinatu. *§. fin. Instit. de nupt.* Hincque sensere multi. *Ang. consil. 29. Præpos. d. c. tanta.* in terris quæ Pontificiæ ditionis sunt, omnes hos naturales, qui deinde secutis parentum nuptis legitimi effecti sunt, etiam in hæreditatibus succedere, *c. 1. qui fil. legit.* in foro verò Cæsaris, licet, & legitimi habeantur, non tamen ad successiones, & ea quæ propriè sunt Juris civilis, admitti, eò quòd æquum sit proprias in uniuscujusque jurisdictione leges observari, *c. si duobus de ap.* Quæ tamen distinctio mihi haud sanè probatur, video enim matrimonii materiam hoc insigne, habere, ut quicquid de ea dubitetur, id semper juxta Pont. Canones, quocunque in loco sit decidendum. *c. fin. de secund. nupt. fran. cap. 2. de arbit. in 6* Quòd si hoc in matrimonio, quod principale est, servatur, cur non, & idem in filiis, qui inde oriuntur, attendamus, cum hoc ab ipso pendeat matrimonio? *c. tuam, de ord cog. Angel. §. fin. Inst. de nupt.* Nam si faterentur omnes, secutis nuptiis, quoscunque qui hodie naturales vocantur, legitimos fieri, idque

ubique ita se habere, cur non ergo legitimi quo ad omnes causas existimentur, si eorum origo, hoc est matrimonium, undeque justum, & legitimum habetur. *Dec. consil. 155.* ubi enim das eos semel justos filios dei, jam, & cætera, quibus legitimi potentiuntur, ad hos quoque pertinere necesse est. *Arg. L. 1. §. lex Falcidia, ad L. Falc.* quod præter has rationes à Justiniano quoque apertissimè declaratum esse videtur. *Auth. quib. mod. sui. §. rel. qui igitur, & §. si verù plurimis, in fin.* Hodie autem non solum hi ex soluto, & soluta nati, ut dicebamus, naturales vocantur, sed, & omnes ferè spurij quomodocunque concepti, ex communi usu loquendi, filij naturales vocari solent. *Ang. consil. 101. Crav. consil. 166. nu. 8. Paris. consil. 15. in 2. nu. 56.* quòd scilicet, & ij à natura procreati sunt. *Dec. consil. 433. col. 3.* in quibus tamen ea quæ modò de legitimatione dicebamus, minimè servabuntur, cum ea in his tantum locum habeant, quorum parentes soluti antea omni matrimo. erant, ita ut rectè tunc simul contrahere nuptias potuissent. *d. ca. tanta, ubi Abb. in fi.* Erit itaque quadruplex hujus verbi, naturalis, significatio, verè, & propriè naturales dicentur nati ex concubina, seu ex servili confortio, *c. fi. 32. q. 4. L. libert. C. de int. matr. deci. d. consil. 433. nu. 14.* latè, omnes nati ex soluto, & soluta, inter quos jungi nuptiæ potuissent, *c. innotuit. de electi ubi Abb. num. 18.* latissimè, quicumque illegitimè concepti ex quolibet congressu. *Abb. d. c. tanta nu. 12. Ec. p. venera. nu. 31. & præp. colum. 6.* non impropiè etiam, ubi accipitur pro justo filio,

quod quandoque contigit. *Glo. L. quotiens. idem, de reg. jur. & maximè quando de naturalibus, & adoptivis simul liberis leges mentionem faciunt, In tit. de adopt. in ff. & Inst. sæpius quod, & aliàs adnotavimus c. 37.* Cæterum quando hoc nomen aut propriè, aut latè, aut ingenere, aut in specie fit capiendum, & alii docuerunt. *Ruin. conf. 88. in 3. n. 11. 13.* & ego ex subjecta materia de judicandum puto. Sunt verò etiam qui dixerint. *Host. c. lator. qui fil. legi Joan. Andr. Reg. sine culpa, concubi-* 10
 natum lege civili multò ante Pontificios Canones fuisse improbatum, nempe novissimis Authent. constitutionibus, quibus Imperator quæmcunque fornicationè, & lenocinium prohibet, *Aut. de le. non. Aut. scen. mult. & Aut. ut non luxur. cont. nat.* sæpiusque fatetur se castitatis amatorem esse. *Auth. quib. mod. leg. §. illud.* cavetque ut in materia peccati, qualis hæc est, leges civiles sacras regulas debeant imitari. *Aut. ut cler. ap. prop. epis. & Auth. quomodo oport. epis.* quæ sententia, & aliis etiam argumentis à magnis Jurisprudenteribus confirmata extat. *Fel. cap. cùm. sit. de fo. comp. nu. 36. ex c. 1. de fil. nat. ex mart. in feud.* Contra eam tamen ego sentio Nam cùm Imperatorem legam in Novellis suis, concubinarum usum sacratis tantum viris interdixisse, *Aut. de monac. §. si quis autem monas. & de sanct. epis. §. cleric.* unde nec quicquam illis donare possunt, *Dec. consil. 132.* & generi inde filii, non naturales, sed spurii nominantur. *Bald. L. parentes, ne in jus voc. & patribus succedere prohibentur Ubal. de suc. ab int. 1. par. nu. 37.* facile conjicio, cæteris id eum minimè vetuisse. *Arg.*
 con-

contrario Quis enim dicat illarum congressum à Justiniano damnatum cum is in suis constitutionibus earum tam sæpè probet consuetudinem, *Aut. de incest. nupt. §. fin. & L. pex. in fin. C. de orfic. eas*, & aliquando ad successio- nem vocet. *Aut. quib. mod. sui. §. si quis autem.* nihilque in tali commercio libidinis esse significet. *Aut. quibus mod. leg. circa prin- cip. & de trien. & sem. §. considere- mus in fin.* præsertim verò, quòd si hoc ipse prohibuisset, speciali sanè nota, & correctione res in- digebat, quæ tamen nusquam ap- paret. *Arg. L. præcipimus, in fi. C. de appellat.* Ubi igitur fornica- tiones, libidinesque eum detel- tantem legimus, ut suprà dice- batur, tunc ego de vero concu- binatu minimè quidem unquam dixerim eum intellexisse, sed de aliis illicitis voluptatum generi- bus, ex quo concubinatus per leges nomen sumpsit, *L. 3. de con- cub. & bal. consil. 457. in 5.* ab om- nique crimine, aut turpitudine longè abesse existimatur. *§. si quis autem, ant. quib. mod. sui.* secun- dum ea, quæ in simili Bartolus adnotavit. *Bart. L. mulier. §. cum proponeretur ad Treb* Hodie ta-
II men si quis quæret, an Jure civi- li hæc concubinaria consuetudo sit permilla. crederem fortè qui- dem id jam negari posse, non eò quòd lex civilis eam interdixe- rit, ut cæteri putant, sed quòd cum Jure Pont. aliter cautum sit, ex talique conjunctione gravissi- mum existat peccatum, *c. nemo 32. q. 4* debet Jus civile in hac re cum Jure Canonum omninò con- sentire, cum ubi peccati suspi- cio aliqua subest, una omnibus prævaleat lex Pontificia. *Abb. c. 1. de nov. ope. nunc. num. 5.* Unde

fiet, ut Jure civili quoque dica- tur nunc concubinatus interdi- ctus, quod, & recentiores tra- didere. *Cagnol. L. si qua. C. ad or- fic. n. 10. 13.* quia non ea lege no- minatim vetitus, sed quia le- gum novarum interpretatio ita receptum est, perinde ac si verbis Juris civilis specialiter esset intro- ductum. *Arg. Just. de Leg. petr. tur.* Nunc novissimè, Canon, Pontif. illud advertari quis dicat, quod Toletano consilio traditum ¹² est, *c. is quis 34. dist.* ut scilicet, quibuscumque liceat vel uxorem vel concubinam habere, & qui concubinam retinet, à cætero- rum consortio non sit repellen- dus, *d. c. is qui. & c. Christiano. ea d. dist.* Sed adhæc respondeo, ¹³ concubinam in eo loco acipi pro uxore, quam non adeò solemnibus nuptiis, publicisque instru- mentis confectis duximus, quæ quoad effectum, & re ipsa uxor est, ob omissa tamen ea solemnia lex concubinam vocat, *c. omni- bus. §. 1. ea d. dist.* quæ tamen ab uxore nihil sanè difert, ut Ar- chid. & Gemin. tradidere. *Gloss. Arch. Gemi. d. c. omnibus, & d. c. is qui.* Dicunt etiam aliqui *Fel. ca. cum sit de for. compat. numer. 38.* concubinam eam Canones vo- care, quæ sine spe proliis ducitur, quod connubium, & ipsum est. *cap. solet. 32. q. 2.* Sed non mag- ni res est momenti.

CAPUT. XIII.

De Filiis Naturalibus ex servorum consortiis

SUMMARIUM.

- 1 Matrimonium inter servos non dicitur.
- 2 Ex servis oriuntur, & naturales, & spurii.
- 3 Decii ac recentiorum error.
- 4 In servitute quid dicatur suscepti.
- 5 Concubinatus servorum.
- 6 Quid sit nasci in figura matrimonii.
- 7 Consortium, concubinatus, an pro eodem.

Est, & aliud filiorum naturalium genus, præcedentibus quidem perquam simile, nisi quod illi ex liberorum hominum, hi ex servorum conjunctione suscipiuntur. *L. libertinum. C. de int. matrim.* Servietenim cum pro mortuis habeantur, *L. quod attinet. de regul. jur.* matrimonium Jure civili contrahere non possunt, nec legitimos filios procreare, *L. 3. C. de incest. nupt.* si tamen ij inter se certo ritu cojerunt, naturales filios, & ipsi parere apti sunt. *L. Lucius §. fin. de leg. 2. L. ex facto. §. si quis rogat. ad Trebel.* Nam cum lex eis justum omnino matrimonium interdixerit, certam tamen conjunctionis speciem concessit ad veri matrimonii similitudinem, *Just. de ser. cog. in princ. cum gl. ver. veniant. in fin.* quam contubernium seu consortium appellavit. *L. servi. C. de a-*

dult. L. fin. C. de ser. fug. voluit, que ex his veluti imaginariis nuptiis natos, naturales dici, imo *d. L. Lucius, §. si Alex. §. si quis rogat.* Quod si hanc consortii rationem negligentes, aliis temerè mulieribus jungi vellent, tunc perinde ac liberi homines, qui connubii jura non servant, spuriam, & ipsos progeniem parere decrevit, *L. ex libera. C. de suis, & legi L. un. C. de mul. quæ pro quæ distinctio à Bartolo tradita, Bar. §. si quis rogatus 2. col.* ab aliis quoque crebrius recepta est. Imo. *Alex. ibi Imo. L. Lucius. §. fin.* Primus tamen Panormitanus. *Abb. cap. in presentia. de proba. n. 13.* non credidit hanc differentiam satis Jure posse probari, ut intersit aliquid, ullum ne de facto inter servos matrimonium intercesserit. aut minus, quoad naturales scilicet filios suscipiendos. Et quamvis. *Alex. d. §. si quis rog. in prin.* ejus opinionem nonnullis legibus convellat. *L. ex libera. C. de suis, & legi. Auth. ex complexu.* acriter tamen contra eum pro Panormitano instat Decius. *Dec. d. c. in presentia, n. 30. & in L. generaliter. §. cum autem. C. de inst. & substi. n. 20.* contendens filios servitute susceptos, absque ulla etiam matrimonii specie, naturales dici posse, respondetque ad argumentum Alexandri, *ad d. L. ex libera.* nihil ibi de filiis in servitute natis agi, eò quod mater libera esset, à cujus conditione filiorum status pendere, & dignosci solet *L. partium. C. de rei vendic.* concluditque tandem in filiis in servitute natis, ac cæteris in libertate respondendum: ut ut cum inter liberos homines concubinatus sit necessarius ad naturalem sobolem comparandam, idem, & con-

concupinatus in servis quoque requiratur, posse enim eos, quamvis non matrimonio, concubinato tamen aliorum exemplo vit. *L. si. C. com. de manum.* Atque ita non vult ad conjugij illius speciem sed ad concubinatum solum esse respiciendum, cum de filiis naturalibus aut spuris dubitamus, quod, & post eum recentiores alii, deinde latius tradidere *Paris d. c. in presentia. n. 3. 39. 42.*

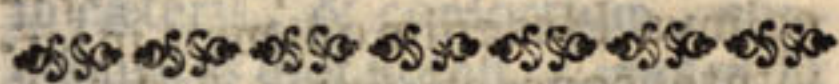
3 *Ripa. §. si quis rogatus n. 6.* Ego vero, non miror quidem, Panormitanum à Bart. in hac redissentisse, sed Decium miror, contradicendi studio, res plerumque ineptissimas effudisse, ejusque errorem nedum ab aliis non agnitum, sed potius commendatum inde fuisse. *Paris. dict. c. present. n. 4.* Age verò qua ratione hoc unquam Decius, & cæteri tueantur, eum qui ex libera matre, & Patre servo natus sit, quamvis liber ipse oriatur non tamen ex servili concubitu natum dici, cum hoc expressè Justinianus ipse fateatur? *Inst. de ser. cog. in princ. ver. vel dum mulieres.* Nod enim ita licet argumentari *Responsio ad dict. L. partum* eum qui liberam matrem habuit, qui, & liber nascitur, *inst. de ingen. §. i.* idè semper in libertate susceptum dici, aliud est enim liberum nasci, aliud ex ingenuo matrimonio prodiisse. Nam qui alterutrum patrem vel matrem servos habuit, semper is dicetur in servitute susceptus, tametsi fortasse i. ex ventre liber in lucem editus fuisset, *d. tit. de ser. cog. ubi casus.* Cum igitur videamus natos ex hac servili conjunctione, quandoque naturales, *L. fin. de jur. deli. L. Lucius. §. si. de leg. 2. L. omnes §. Lucius quæ infr. cred.*

quandoque spuris vocari. *L. un. C. de mul. quæ se p. ser. ubi Bal. Angel. L. divus, cum Glos. decap. §. past. d. L. ex libera.* cur non eam sequamur distinctionem, quæ æquissima est, & in liberis quoque hominibus eodem ferè pacto servatur, ut si se sub quadam conjugii imagine cognoverint naturales filios edidisse: si minus, spurios, & illegitimos dicantur suscepisse? Hoc nobis Justinianus sanè significavit, qui expressè ex servili tantum consortio natos ad successionem vocans, atque illos aliis justis filiis æquiparans, à cæteris, qui non ex consortio prodierunt, separasse videtur *d. tit. de ser. cog. in princ. cum Glos. ver. veniant. in fi. §. afflict. decis. 203.* Quod autem dicebat Decius, & concubinatum inter 5 servos dari, ex eoque tantum naturales filios gigni, adjuvat id magis, & nostram, & Bartoli opinionem. *L. si. C. com. de manum.* In hocque post Decium, omnes deceptos puto, *Paris num. 42.* qui in hac materia aliud esse consortium, aliud concubinatum existimarunt. Cum enim dixit Bart. 6 *§. Alex. d. §. si quis rogatus.* oportere filios servorum in figura matrimonii nasci, ut naturales dici queant, id utique voluerunt, ut cum servis verum connubii jus non concedatur, ipsi de facto saltem ita inter se coeant, sicuti cæteri, quibus id lege licet ritè congregi solent. Hoc autem consortium seu contubernium dictum est. *L. serui. C. de adult. L. fin. C. de ser. fug.* quod idem ferè, & 7 cum concubinato est, nisi quod frequentius concubinatus de liberis hominibus, *tot. tit. de concub. consortium de servis dicitur. Inst. de ser. cog. & in concubinato matrimonii*

quin gravissimas pœnas utrumque
sustinere, taleque; nec contuber-
niam, nec filios naturales dici.
Bal. Ang. d. l. un. Quod mirum
fortasse alicui videri possit, cum
patronum ipsum videamus ancil-
læ suæ concubinato sæpè potiri.
L. pen. cum Gloss. de priv. cre. l. fin.
3 *Cod. com. de manum.* cur ergo mi-
nùs liberè patrona servo suo uti
valeat? Sed hoc ego optima ra-
tione institutum puto, nempe
quòd matronas præcipuè deceat
pudicitia. *Glo. l. palan. §. quam in*
adulterio derit. nupt. quarum ideò
cupiditati non æquè remittendas
habenas lex civilis putavit, ac mas-
culorum. Hinc lex Julia maritum
quidem de matrimonio ab uxore
violato agendum audit, non æquè
ob id crimen virum à conjugè pa-
titur accersiri. *L. 1. de adult.* Hinc
4 scriptum Jure veteri, ex M. Ca-
tonis oratione refert Gellius. In
adulterio uxorem tuam si prehen-
disses, sine judicio impunè neca-
res. Illa te, si adulterares, digi-
tò non auderet contingere, ne-
que jus est. Sic dominum cum li-
berta sua justum matrimonium cõ-
trahere lex permittit. *L. uxorem*
C. de nupt. non idem tamen in pa-
trona cum liberto suo voluit. *L. 3.*
C. eod. quoniam honestatis, pudici-
tiæque; vel ratio, vel suspicio, non
æqua lance maribus ac fœminis
pensanda fuit. *Glo. §. si quæ servo.*
12. q. 2. Nunc sciendum est, bis na-
turalibus filiis ex servorum con-
tuberniis genitis (non de ascripti-
tiis loquor, in quibus jus proprium
est. *L. fin. C. de arg. §. cens. l. ne di-*
5 *utius, cum gl. vers. intelligantur,*
eo tit. sed de servorum verè filiis,
quos fortasse vernas vocatos fuis-
se dicas. *Glo. §. huic. inst. de leg. §.*
l. Titia textores. de leg. 1. multò
plus leges favere, quàm naturali-

bus reliquis, ex ingenuò concu-
binatu profectis, de quibus supra
egimus. Hos enim quamvis in ser-
vitate concepti sint, si deinde
manumissi fuerint, ad successio-
nem tam ex testamento quam ab
intestato perinde ac justos filios,
nova constitutione Justinianus vo-
cavit. *Inst. de ser. cog.* illis sextam
tantum partem non extantibus le-
gitimis detulit. *Auth. licet. C. de*
nat. lib. Hi conditionem illam. Si
sine liberis, extinguunt, illi non,
nisi aliter de voluntate appareat
testantis. *Bar. Alex. §. si quis ro-*
gat. Hujusque rei illa videtur esse
ratio, quòd cum in utraque spe-
cie, matrimonii imago quædam
referatur, hos tamen lex juvit ma-
gis, quòd hi veras nuptias cele-
brare non potuerunt, cum servi
essent, ij noluerunt: eos enim ma-
gis semper tueri solemus, qui à
rectis rebus gerendis, imbecilli-
tate potiùs, quàm certo propo-
sito & voluntate deducuntur. *L. 1.*
§. merito ff. de positi. Parentes eo-
rum, Jure quidem culpari possunt,
qui id quod rectè facere poterant,
neglexerunt. *L. pen. C. de condi. in-*
ser. His nihil vitio adscribi debet,
qui, quantum in se fuit, implere
non destiterunt. *L. quæret aliquis*
in fine de verb. sign. Dantur autem
& dominis eorum ob contuber-
nium illud violatum ad exemplum
legis Juliæ in matrimoniis plures
actiones. *L. si stuprum, de initur*
l. servi, cum Gl. C. de adul. pos-
sunt enim aut lege Aquilia, aut
de injuriis, non nunquam, &
extraordinario crimine experiri.
L. inter liberas, cum Gl. C. l. sub
de adult. Quæ omnia ideò conces-
sa sunt, ut cum veri connubii ju-
ra ij non possunt obtinere. *L.*
3. C. de incest. nupt. cæteris, sal-
tem auxiliis non essent omnino
de

destituti Et hæc Jure civili.

CAPUT XV.

Nati ex servis, an hodie legitimi dici possint.

SUMMARIUM.

- 1 *Servi hodie contrahunt matrimonio. etiam invito domino.*
- 2 *Legitiminati sequuntur patrem, ex servis verò matrem.*
- 3 *De argumento à conjugatis.*
- 4 *Ex libera & servo natus, sacru initiatur.*
- 5 *Esse quis servus, & legitimus, hodie potest.*

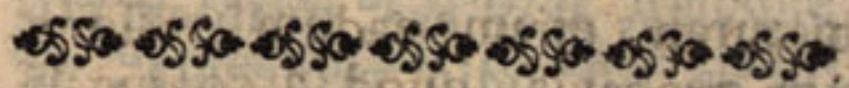
JUS verò Pontificium, cujus præcipuus is est finis, ut quæ animis salutaria sunt, monendo, à peccato nos maximè divellat, *C. ut animarum, de const. in 6. ca. norit. de judi.* cum matrimonium rem sanctissimam, & honestissimam miris ubique laudibus prosequatur, *C. Tanta, qui fil. leg. cum si.* cæteras omnes conjunctiones, hac una excepta, gravissime detestando, *Glos. Clem. ad nostran. ver. non est, de heret. c. dixit. cameretri. 32. q. 4.* concubinatum etiam eadem ratione non probavit, quod à conjugali vinculo talis consuetudo plurimum abesset, *C. nem. 32. q. 4.* Hoc ipsum igitur conjugium cum à Deo rerum omnium opifice primum sit institutum, *C. unico de voto in 6.* ad cujus tribunal nemo alio nobilior nemo locupletior, insigniorve existit sed omnes æquali apud eum Jure utuntur *Galat. 3.* voluit idem sacramentum illud omni-

bus, tam liberis quam servis ita esse commune, ut nulla dominorum potestate jam posset impediri. *C. 1. & per 10. de conju. ser.* Qua ex re duplex orta est differentia inter civiles Pontificiaque leges: altera, quod concubinatus, qui eo Jure permissus erat, *L. 2. de concub.* hoc fuit penitus interdictus: altera, quod cum servos olim à matrimoniis contrahendis repellerent, *L. 3. cod. de inc. nupt.* nunc ad legitimorum, justaque connubii jura æquè cum cæteris vocati sunt *29. q. 1. c. 1. 2. Gl. d. L. 3.* Sed de illorum filiis nunc oritur controversia, censeantur, & ipsi jam legitimi esse, an verò, ut antea, naturales tantum, nunc quoque judicentur. Multi sunt enim, qui hoc sanè affirmant, *Hoslien. in sum. q. fil. sine leg. col. 3. Ludovic. Sard. de nat. lib. §. de app. nu.* relinqui eos in pristino statu, eò quod servorum quidem matrimonium hoc Jure fuerit receptum, ob summam, quæ illi sacramento prærogativa fuit attributa, sed quod ad filios attinet, nihil Jure novo fuisse immutatum, *Arg. l. præcimus. in fin. cod. de appel.* posseque hæc duo recte simul jungi ut ex legitimo matrimonio, illegitima plerumque soboles propagetur, *Glos. l. divus de cap. & post. Abb. cap. literas. do fil. presbyt.* Quod, & clarius demonstrari eo argumento potest, quod scimus legitimè natos filios, patris semper, non matris conditionem sequi, *l. cum legitime, de stat. hom.* Sed cum Jure hoc Canonum, ex servis nati matris statum, non patris assequantur, *C. fin. de ser. non ordin.* quid manifestius est, quam hos legitimos non esse, qui alias paternum tantum

tum Jus, gradumque, in omnibus non matris retinerent? *d. l. cum legitima*, esset etenim nimis id certè durum, ut ex ancilla natus, justus filius censeretur, *Arg. l. servitutem, de re. jur. §. 1. Inst. de nupt.* Mihi tamen contraria magis sane placet sententia, ut cum matrimonium ipsum probatum fuerit, jam & filij ut legitimi recepti esse videantur. Summo etenim argumentum à causa efficienti, seu potius à conjugatis, quod adedò necessarium est, secundum Quintilianum, *lib. 5. ca. 10.* ut alia non indigeat probatione. Nam si justum est matrimonium, certè, & justos liberos originari necesse est, *§. legitimi, Aut. quib. mo. nat. sui.* tales enim filij, quales nuptiæ, *d. §. quoniam vers. q. enim Aut. qui mod. nat. leg.* Quod sanè intelligo rebus ita se habentibus, *arg. l. quod Servius, de cond. ob. cau.* nam si post contractum legitimum conubium, quid extrinsecus deinde acciderit, non nego plerunque causam hanc perverti, effectumque, longè ab initiis nobis propositis diversum gigni posse. *Ita procedit d. l. divus. cum Glos. &c. literas ubi*

4 *Abb.* Accedit, quod si ex servorum matrimonio nati, legitimi non essent, certè nec sacris ordinibus possent initiari, qui in spurios nunquam conferri solent, *c. §. per. tot. de gl. presby.* & tamen ex servo, & libera genitus filius, quod secundum jus civile, consortium servile erat, *Inst. de ser. cogn. ad eos rectè potest promoveri. c. fin. de ser. non. ord.* Sic uti verò videmus, ex quo tempore justæ illæ nuptiæ probatæ sunt, quæ etiam infra annum luctus à muliere essent celebratæ, *c. pen. §. fin. de sec. nupt.* ex cōsequentiā

etiam quadam pœnas omnes olim tali matrimonio in dictas, *l. 1. 2. C. de sec. nup. confessim fuisse extinctas, Dec Rubr. C. de sec. nup. §. consil. 230. Abb. cap. fin. de sec. nup. cur non, & hodie recepto inter servos matrimonio, cætera quæ independent, probata quoque esse dicamus? Facit. §. consil. Dec. 158. n. 2.* Cur enim hi non justii sint filij, si parentes eorum secundum legum præcepta cojerunt? *Arg. Inst. de nupt. in prin.* Nec obstat, quod, & hoc Jure filiorum status à matris pendeat conditione, id enim quo ad libertatem solum obtinet, *c. un. de na. ex lib. ventr.* in qua servantur adhuc, & civiles leges, *l. partum C. de rei ver.* eo quòd nihil hæc res matrimonii sacramento potest officere, cum tam liberis quam servis legitima liceat inire conjugia. Quod ergo proprium est matrimonii, & eorum quæ à matrimonio ipso proficiscuntur, scilicet de filiis inde editis, crederem in omnibus à Jure civili discessum, *arg. cap. lator, que fil. leg. c. tuam, de ord. cog. c. euphemium. 2. qu. 3.* ac secundum Canones, posse aliquem servum, & simul legitime natum, eodem tempore appellari.

CAPUT XVI.

De vario Illegitimorum filiorum genere.

SUMMARIUM.

- 1 Illegitimi olim ex non Rom. civibus orti.
- 2 Illegitimi in genere qui dicantur.

Y

3 Var-

- 3 *Varia nomina illegitimorum filiorum.*
- 4 *Spurij in genere, & in specie.*
- 5 *Spurij ex damnato coitu.*
- 6 *Congressus meretricius impunitus, & quare.*
- 7 *Vulgo conceptique sint.*
- 8 *Qui dicantur varij, Manzeres, numer. 9. Incestuosi, n. 10. Nefarij, numer. 11. Adulterini, numer. 12. Sacrilegi, numer. 13.*
- 14 *Nati ex sacratis patribus, quo nomine in Jure vocentur.*
- 15 *Cleric. castitati quomodo sit astric. quid de Mon.*
- 16 *Ex omnibus Spurjis, qui turpiores alij.*

Dicamus nunc, quod est nostri instituti proprium, de filiis illegitimis, ut quam multiplices sint, & quid à naturalibus differant, rectius intelligamus. Ac de eorum quidem origine, & diversis in hac re gentium moribus sufficiant ea quæ aliàs diximus. Nunc sciendum est, quod cum ex variis conjunctionibus, quæ olim inter homines erant, quasdam lex Romanorum approbasset. Unde legitimi filii, orti, & appellati sunt, quasdam nec recipisset nec damnasset, unde naturales prodire, quasdam etiam eo est odio prosecuta, ut quod inde provenisset nec filiorum nomine dignum censuerit, sed omnem eam prolem illegitimam appellavit, ut ex nomine ipso quisque intelligeret, contra legum præscripta, talem omnino coitum extitisse. Duo autem principaliter illegitimorum filiorum genera Jure nostro tradita leguntur. Alterum eorum, qui patrem matrem ve alienigenas habuif-

lent, id est, non cives Romanos, nam cum inter exteros, & cives Romanos justum cõnubij jus non esset, si qui inde nascebantur liberi, sub potestate patris non erant, sed illegitimi censebantur, ut supra latiùs ostendimus, *cap. 2.* quo in numero, & plerique nati ex servis comprehendi possunt. Alterum illorum genus est, qui de Romanis quidem civibus nati erant, parentes tamen eo um secundum legum præcepta non cojerant, de quibus in præsentia agendum est. Id autem variis de causis poterat contingere, seu quia cum ea muliere juncti essent, cum qua non licebat, seu quia citra matrimonij consensum, seu quia is non servatis quæ necessaria erant, seu aliis atque aliis modis, qui infiniti sunt, *Glos. §. illud. in fin. Inst. de unpt. & partim etiam à nobis relati. cap. 6. & sequen.* Generaliter ergo constituendum erit, ubicunque patrum conjunctio aut uxoria, aut concubinaria non fuit, illegitimos semper filios oriri, quocunque dein alio modo fuerint concepti. Et hæc ipsa copulatio, quæ tales illegitimè natos edit, lato nomine fornicatio dici Jure nostro videtur, *c. lex. 36. q. 1. sicuti, & ipsi latè illegitimi appellantur.* Verum tamen quoniam hic concubitus, unde tales illegitimi procreantur, varij esse possunt, propterea, & variæ illegitimorum species in Jure traduntur, prout multiplices illecebræ eæ esse solent, quæ parentes ad eam illicitam conjunctionem in eundem deducere potuerunt. Sunt enim Spurij, Vulgo concepti, Varij, Manzeres, Incestuosi, Nefarij, Adulterini, Sacrilegi, Nothi, Hybridæ & Bastardi, omnes inter illegiti-

4 gitimos enumerari. Spurij nomen in genere, & specie accipi potest. In genere omnes in universum comprehendit, quicunque non iustè nati sunt, nihilque ab illegitimi significatione differt cum ad eos omnes pertineat, qui ex illicito quocunque congressu suscepti fuere, latissimeque hoc modo sumitur. *Bart. l. si. de his qui. ut indie Caccial. l. si qua. cod. ad orfic. col. 1. 2.* Hinc dixit Decius, rescriptum id surreptitium non videri, in quo narrasset quis tantum, se Spurium esse cum ex incestu natus esset, eo quod nomen id generis haberetur, quo omnes illegitimorum species comprehenderentur: *Dec. consil. 338. n. 7. vers. ultimo responderi. Fas. cons. 11. in 3 num. 4.* Ubi ergo quis nec ex uxore, nec ex legitima concubina natus fuerit, sed ex alia quacunque quamvis proximè ad concubinæ speciem accederet, is spurius, & illegitimus rectè dicitur. *Oid. consil. 196. Bald. 206. in 3. Alexan. 14 in 5. 1. colum. in fin. Abb. c. tant. n. 13.* In specie verò Spurij illi vocantur, qui ex mulieribus, ad quas publicè omnibus aditus pateat, fuerint procreati, illi enim ex diverso semine orti, patrem non habent certum, unde provenerint, sed quasi ex hominum colluvione geniti, idcirco Spurii dicti sunt, id est, quod sparsim concepti sint, ut Justinianus ait. *§. si adversus Instit. de nupt.* Sciendum autem est, ex his Spuriis, alios quidem dici ex damnato coitu, alios ex non damnatis nuptiis ortos *Glos. Bart. Bald. Salyc. & omnes, in l. pen. C. ad orfic. Alexan. 174. in 5. Dec. consil. 311.* Damnatus concubitus ille est, coi certa pœna à Jure constituta fuit, veluti adul-

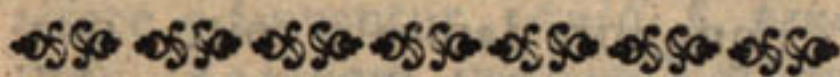
terio, in cestu, stupro, *§. item lex Julia Inst. de pu jud. Dec. cons. 306. Soci. consil. 148. colum. pen. cum subscrip. Bald. ibi.* aut etiam aliam extra ordinem, ob quam tamen talis congressus Jure possit accusari. *Aret §. noviss. Instit. ad Orfic. nume. 8. Cagnol. l. pe. C. eod. n. 13.* Spurii verò ex non damnato coitu ii sunt, qui ex tali conjunctione prodierunt, quam lex non quidem probavit, sed tamen nulla voluit pœna vindicare, sed quasi per dissimulationem neglexit, qualis est concubitus cum meretrice, *l. si ea C. de adult. Bartol. l. fin. de his qui. ut ind. ancilla, aut alia villi, humilique muliere, l. quæ adulterium. G. de adult.* quarum consuetudo, cum legitima non sit, non tamen alia pœna coërcetur, quod nimiam earum mulierum obscuritatem, indignitateque lex ita contempnit, ut nec dignam putarit, in quam ullatenus animadverteret. *Soz. l. gallus §. quid si is. col. fin. de lib. & post. & consil. 148. & Bart. l. si uxor. in fin. princip. de adult. & est text. d. l. quæ adulterium.* Fortè etiam ut ita in his connivendo aliis longè gravioribus libidinum periculis obviam iret, quibus irretiri humanæ naturæ imbecillitas facillè potuisset *Doct. c. inter opera. de sponsal.* hincque fit, ut spuriorum nomine quandoque, etiam naturales veniant, quia, & eorum conceptio lege non punitur, quamvis diversa quidem de causa, *Cravet. consil. 138. n. 5.* quam differentiam Spuriorum ex damnato, vel impunito congressu susceptorum, necessarium putavimus hic declarare, tum ob successiones, tum ob alia multa, quæ infrà tractanda erunt, *cap. 40. 43.* in quibus animadver-

7 madvertemus plurimùm hos ab illis spuris differre. Vulgo concepti qui sint, & ex nomine ipso patet, & à Modestino declaratum est, *l. vulgo de sta. hom.* nempe qui patrem ostendere non possunt, quia certum nullum habent, vel qui possunt quidem, sed eum habent, quem habere non licet, qui, & spurij appellantur. Ex quo cognoscimus, vulgo quæsitum nomen cum spurio convenire, cum omnes ex quocumque reprobato congressu geniti, vulgo concepti possint appellari, tametsi mater eorum non palàm quæstum fecisset, lex enim æquè vulgo quæsitos eos vocat, qui re vera incertum patrem habuere, ac illos qui eum habent, quem habere jure non licet. Varii nomen pro illegitimo, apud 8 Jurisconsultos nostros, me quidem legisse non memini, alii tamen authores in hoc sensu utuntur, eò quod ex vario semine in lucem emissi sunt, quemadmodum Heliogabalum ob id varium dictum fuisse accepimus, quod ex meretrice conceptus esset ut 9 tradit Lampridius. Manzer etiam Jurisconsultis nostris in usu non est, sed tantùm à Pontificibus usurpatum, *ca. nisi cum §. persona de renuntiat.* hodieque in rescriptis, privilegiis, & Curia Romana satis quidem celebre. Hebræum ipsum vocabulum est, proprieque eum significare, qui de scorto natus est, sacra pagina interpretatur. *Deut. c. 23.* Incestuosi ab interpretibus nostris 10 dicuntur, qui ex incestu nati sunt. Incestus autem est consanguineorum vel affinium abusus, *c. lex. 36. q. 1.* hinc incestuosi, qui ex conjunctis transversalibus vel affinis suscepti fuere. *Glos. Rub.*

C. de inc. nupti. Nefarii autem ij sunt, qui ex linea ascendentium aut descendentium proficiscuntur, ut Accursius voluit. *Glos. in d. Rubric.* Ego tamen vereor, ne subtilior hæc sit differentia, quàm ut semper subsistere possit, cum videam hæc nomina sæpe confundi, & nefarias ac incestas nuptias pro eadem re accipi. §. *ergo. Inst. de nupt. l. fin. de rit. nup.* Unde & nefarii ac incestuosi filii promiscuè assumi poterunt, pro iis, qui intra gradus quoscunque prohibitos concepti fuere. Adulterini ij proprie tantùm dicendi essent, qui ex adulterio sunt profecti, quod adulterium solum in nuptam committit, ut 12 nomen ipsum de monstrat. *l. inter §. 1. de adulter.* Quoniam tamen lex Julia stuprum, & adulterium, & indifferenter appellat, *l. inter stuprum, de versign. §. d. l. inter §.* propterea, & de filiis inde natis, idem quoque, fortè dicipoterit. Sacrilegi ij vocandi viderentur, quotum vel pater, vel mater dum eos concepit, sacris erant initiati: nam cum sacrilegium latè dicatur, rei 13 sacræ violatio, *Bald. l. 3. C. de furtis.* notum est eos omnes, qui se divino cultui dediderunt, ita continentia castitatisque servandæ jam esse astrictos, ut qui post id, libidinib. quandoque obtemperarit, is statim, ab officio recessisse, & susceptos sacros ordines inquinasse videatur, *c. nullum. c. de his. 28. dist. ea. Maximian. 81. dist.* prout Abb etiam quandoque significavit. *Abb. c. ut clericorum. num. 6. de vit. §. bon cler.* Alii tamen incestum eum esse dicunt *Glos. Bart. Bald. l. 2. in fi. C. de episc. §. cler.* Alii adulterium malunt. *Glos. c. per venerab. qui fib.*

fil legit. ver. adulterinis. Et ibi Abb numero 32. Quidam spurios potius hujusmodi filios dici censerunt *Bald. l. si quis incesti. C. de inc. nupt.* ita ut ex Doctorum sententiis hoc satis in certum videatur. Verius tamen ego existimo, eos qui ex sacro Clerico, & soluta muliere nascuntur, simpliciter spurios dici, quoniam, & inter eos simplex fornicatio dicitur intercellibile, *ca. quia circa, de biga. Fed. conf. 167. Car. Clem. ad nostrum, circa fin. de her.* qui verò ex Sacerdote, & nupta muliere, illos adulterinos esse. *c. presbyter. 28. dist.* At qui ex conjunctis, incestuosos appellari, ut ita exemplo laicorum in his quoque, hæc crimina notentur, *Glos. i. c. lator. 2. q. 7.* paucis exceptis casibus, qui à Doctoribus relati sunt. *Dec. ca. at si clerici, de judi in prin. n. 48. 49. Fel. n. 31.* Ubi verò ex muliere religionem profitente, & Deo sacra, aut ex Monacho jam Monasterium ingresso, quis conceptus esset, tunc nihil dubito sacrilegum hunc partum esse. *ca. impudicas, ea virgin. 27. q. 1.* Ratioque differentiae inter Clericū in Sacris, & Monachum ea est, quod Clericus nunquam expressè perpetuam castitatem vovit, nec ad id voto ullo solemnè unquam se obligavit, quamvis continentia uti ex præcepto Ecclesiae teneatur, ut Doct. tradunt. *Paul. Card. imo in Clemen. ad nostrum. de here. Caccial. l. si qua. C. ad Orfic. col. 6.* Monachus verò non aliter Religionem potuit profiteri nisi tribus rebus (quæ vulgò substantialia religionis dicuntur) proprio se voto omninò addixerit, scilicet, rerum propriarum abdicationi, castitati, & obedi-

entiae. *cap. cum ad Monasterium. ubi Abb. de sta. mon.* Unde si quid ab altero eorum adversus hæc committatur, multò id gravius crimen in Monacho quam Clerico notatur, *Dec. d. c. ar si clerici n. 49. Et Paul. Gril. in tract. de pæn. omnif. coi. c. ult. Imol. d. Clemen. ad nostrum.* hæc quæ ipsa ex religiosi viris concepta proles, cæteris omnibus odiosior multò, & detestabilior judicatur. *Dec. consil. 338. Et 579. n. 5.* Quin illi qui tam atrox libidinis genus perpetrare ausi sunt, illo solo cōplexu, triplici se maximo scelere polluisse dicuntur, adulterio, incestu, sacrilegio *Glos. c. virginib. 27. qu. 1. Abb. c. monaster. de vit. Et honest. cleri. e Not. Felin. d. c. at si clerici ccl. pen. Et fin.* Quo fiet, ut unumquodque; ex his nominibus, filiis inde natis rectè conveniat. Unde, & quandoque sacrilegi, aliquando adulterini, aut nefarii, aut incestuosi à Canone appellantur.

CAPUT XVII.

Qui sint nothi, bastardi,
& de aliis illegitimè natis.

SUMMARIUM.

- 1 Nothus, vocabulo latino caret.
- 2 Nothi in Jure nostro qui, Et Alciat. opi. rejecta.
- 3 De verbis Græcis Novell. Constit.
- 4 Holandrierror.
- 5 Nothi apud Græcos qui.
- 6 Hybrida qui dicantur.
- 7 Qui bastardi.

8 *Matrimonium ad Thalac, & ad Morganicam.*

9 *De variis nominibus illegitimorum apud Græcos.*

10 *Pæne illicitarum nuptiarum*

11 *Diverse illegitimorum conditiones.*

DE Nothis maius quoque dubium est, quinam hi propriè sint, varietate de his proditum reperimus. Jo. And. eos esse dixit, qui ex adulterio nati sunt. *Glos. c. nisi §. personæ, de renunc. Isidorus, lib. etymol. II.* illos qui ex matre ignobili, patre verò illustri Hostiensis, *in sum. de consag.* hos qui ex incestu, quasi ex nota, id est affine, & consanguinea. Alciatus *Parerg. 4 c. 5.* eos qui ex ancillis aut meretricibus, quæ propè ad concubinarum similitudinem accedunt. Ripa, *l. ex facto §. si quis rogat. ad Treb. n. 5.* illos qui sunt vulgò expositi, qui ut plurimum parentum notitiam non habent, ut si dictum. Non nulli, omnes qui ex quolibet damnato coitu, quasi ex nota, & infamia orti. Alii alia, & longè diversa tradidère. **I** Ego Nothi verbum (quod & omnes vel tantum literis tincti norunt præter Isidorum, & ejus farinae cæteros) Græcam dictionem esse scio, quæ adhuc nec latinum nomen invenit, ut Quintilianus ait, *lib. 2. cap. 6.* illamque in Pandectarum libris, nullo quod meminerim in loco usurpatam. Cum autem Justinianus suas constitutiones, quæ dicuntur, Græco sermone conscripsisset, primus in Jure mentionem fecit, *Auth. de Nothis aliis quib. mod. nat. sui.* qua voce deinde nostri Juris interpretes sæpius uti cœperunt. Verum quo sensu hæc

à Justiniano fuerit accepta, ego in hoc ab Alciato, & cæteris longè dissentio. Alciatus enim Nothos eos intelligendos tradidit, qui ex scortis suscepti sunt, ubi mater non adeo custodita fuit, qui apud nos Spurii dici solent. Ego verò, quos Nothos Justinianus vocat, eos proculdubio esse puto, qui verè, & propriè apud nos sunt naturales, quod multis ex locis ex illa constitutione apparet, sed ex eò maximè, quod scimus id agere Justinianum ibi, ut naturales tantum filios agnoscat, eos, inquam naturales, qui ex verò, & justo prodierunt concubinato, *Authent. §. si quis autem defunctus.* cæteros enim qui non hujusmodi fuerint, ita ut naturalium nomine digni non sint, quoscunque penitus excludit. *d. Auth. §. fin.* Quod si de his loquens, quibus tantum tale vult commodum impartiri, Nothos illos appellat cur dubitamus quin tali vocabulo de veris naturalibus, non spuriiis senserit, cum inter eos differentiam maximam constituat? *§. ultima. d. Authent.* Nec quicquam refert, quod de duplici filiorum genere mentionem facere videatur, & utrumque agnoscere, scilicet, quasi naturales sint, verò Spurii, ut Alciatus ait. Nam sciendum est verbum, pro eo quod nos naturalem filium dicimus, Græcum non esse, nec usquam apud Græcum ullum authorem in hac significatione reperiri, sed ita à Justiniano compositum, ut ex eo faciliùs Nothi significatio percipi posset, qualia & multa tam sæpe apud eum hujusmodi legimus, quæ Græci idiomatis non sunt, quamvis Græce conscripta, & si milia verba, quæ Græci homines

mines nec somniarunt unquam. Voluit is igitur duplici vocabulo idem evidentiùs significare, & utrumque eodem sensu accepit, fortè ne qua dubitatio super esset, ut alibi dicitur, *l. i. §. sed sciendum, de edil. edic.* quod, & inde patet, quia in eadem periodo, sermonisque continuatione, quem modo appellavit eundem, & deinde vocat. *§. de nepotibus. vers. in quib. in Græc. exemplar.* Quod si nemo dubitat, quin verbo naturales propriè significaverit, quanto magis hoc, & de Notho dicendum est, cum & constitutionem ipsam inscripserit, & eam ita exordiat, &c. nec nisi post dimidium planè illius, mentionem faciat, *§. si verò is solummodo. In Græc.* intereaque semper Nothos appellaverit eos, quibus & vult subuenire, & quos per subsequens matrimonium, vel per oblationem principii, vel Curia, legitimorum jura adipisci sancit, & tamen, quin eo in loco de naturalibus propriè intellexerit, ridiculum est dubitare. Haloander quidem in verbis latinè vertendis, multò plus, quam in Imperatoris mente percipienda sollicitus, nihil inter naturalem & Spurium putavit interesse, sed verbo nunc spurios, nunc naturales reddit, quod idem & in Notho fecit, quare nihil potest dici à Justiniani mente alienius, qui & in pluribus suis constitutionibus, *Aut. de trien. & semis. §. consideremus. & quib. mod. nat. leg. & §. fin.* & in ea hoc maximè contendit, ut naturalibus tantum prospiciat, spuriiis verò nec alimenta quidem concedat. *§. pen. & fin.* Jam verò nec huic mea sententiæ, verbi ipsius Nothi, repugnat significatio, cum

eo nomine comprehendatur, ut tradidit Pollux, *lib. 3. quincti. 5* que ortus est, hoc est ex peregrina sive concubina. Et Hesychius interpretatur, liberos, sed ex scorto, aut amica, aut serva, aut concubina susceptos. Satis autem est, vel aliquam ex his significationem, ad naturales propriè, hoc est, ex concubina natos, referri posse, licet aliæ latiùs deinde pateant, facile enim hanc Justiniani mentem fuisse, ex constitutionis contextu deprehendimus, fuitque hoc omninò necessarium, ut cum ipso Græcò sermone illud esse expressurus, ad quod ij præcipuum, & appositum verbum non habent, eo vocabulo uteretur, quo idem significaret, quamvis, & aliis modis apud eos id quandoque usurparetur, nec enim nego solere eos, Spurios nostros, Nothos nuncupare, cum eo nomine quicquid non verum, & legitimum est, appellent. Quæ quidem omnia, & Innocentii Pontif. auctoritate adjuvantur, *c. nisi. §. persona, de renum,* qui cum Nothos & Manzeres nominasset, naturales deinde, & Spurius subiecit, quasi Nothi verbum ad naturales, & Manzeris ad Spurios esset referendum, quod, & Præpositi tradidit, *cap. per venerabi. q. fil. leg. col. 9.* mihi que huic sententiæ videtur aptissimum.

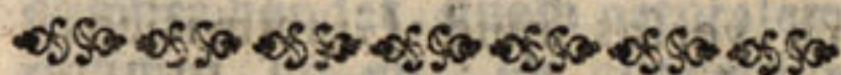
Quidam etiam sunt, quos Hybridæ antiqui vocavere propriè quidem semifera animali, ut fues, ex fero, & domestico sue progenitos, aut canes natos ex venatico, & gregario, sed, & ad homines transfertur, ut de C. Antonio Ciceronis collega in consulatu dictum est. *Plin. lib. 1. c. 61.* Atque ideò qui ex imparibus

ribus parentibus nascuntur, Hybridæ vocantur à nonnullis, quod nomen etiam illegitimis attribui solet.

7 Ultimum est Bastardi nomèn, quo vulgò pro omnibus illegitimè natis utimur, cujuscunque generis, tametsi Accursius, & Decius de Naturalibus tantùm id videantur accepisse. *Glo. Rub. de concub. § L. si. C. de natu. li. Dec. conf. 433. num. 14.* Sed communis usus loquendi in contrarium est, vulgarique sermone omnes non legitimè ortos, solemus Bastardos nuncupare, *Præpos. de c. per venerabi col. 7.* ut omnibus patet. Sunt etiam præter hos quidam alii filii, qui legitimè quidem propriè non videntur, sed nec quoque inter illegitimos referendi, quales sunt hi, qui ex matrimonio, quod ad Thalac dicitur, orti sunt, quòd matrimonium quoddam est arbitrarium, ut scilicet cùm marito placuerit, dirimatur, qui mos conjugij in partibus Orientalibus servari dicitur. *Caccial. L. si qua. C. ad Orfic. colum. 3.* Sicuti, & illud aliud est, quod ad Morganicam contractum fertur, *de fin. nat. ex matrim. ad Morg. In usib. feud.* ex quo nati filii legitimi quidem vocantur, sed tamen certum est, non omnia illos legitimorum filiorum jura obtinere. *cap. 1. in fin. cod. tit.* Et quamvis de iis qui ad Thalac nati sunt, referat post Angelum Severinus, *Caccial. d. L. si qua olim ex facto*, eos Venetiis illegitimos fuisse judicatos, ego tamen hās quæstiones in præsentī omitto, cùm de filiis Jure tantùm Romanorum legitimis, & illegitimis disputare nobis sit positum, aliasque dixerimus, *cap. 3.* plurimùm in hac re

gentium moribus esse deferendum, cùm verum id matrimonium apud omnes habeatur, quod ex uniuscujusque populi ritu, & legibus celebratum est, quamvis apud nos secus videatur. *arg. c. quanto, de divort.* Habent & Græci varia nomina illegitimorum filiorum, quale in primis est, de quo modò egimus, id est, secundum Suidam, vel secundum Homeri interpretem *Iliad 2.* qui plerumque pro adoptivo sed, & quandoque pro subditio filio accipitur, quem aliquis ut sui ignarus nutrit cùm tamen alienus sit, Est & qui eodem sensu capitur, pro suppositio, quamvis hi duo, scilicet, & possint quandoque legitimis esse natalibus orti, quia tamen quoad eum, qui pater creditur, veri non sunt filii, propterea videntur quodammodo illius esse Nothi quandoque hæc duo nomina usurpantur. Solent quoque, & omnes illi illegitimi dici, id est, sine patre filii. *§. si adversus. Instit. de nupt.* His autem omnibus contraria sunt, ut Julius Pollux tradidit. *lib. 3. cap. 2.* Sed, & præter hæc varia nomina, quæ illegitimè natis à Jure constituta sunt, variæ etiam pœnæ unicuique ex illis illicitis conjunctionibus, unde tales procreantur liberi, decretæ fuere, & quædam capitali, aliæ leviori supplicio mulcari solent, prout parentum quoque libido in iis concipiendis quandoque turpior, & effusior, quædoque verò remissior, & paulò tolerabilior potuit videri. Unde & non defuerunt, qui justum tractatum hoc argumento ediderint, qua scilicet pœna quilibet illicitus coitus sit vindicandus, *Paul. Gril. tract. de pœn. omnis. coitus.* quod,

quod, & interpretes alii variis
 11 in locis disputarunt. *Doct. c. ut si
 clerici. de Judr. & instit. publ. jud.*
 & nos ideò in præsentì hoc labo-
 re levarunt, quòd hæc ab iis la-
 tissimè sunt pertractata. Sanè in-
 ter hos illegitimos, ut, & an-
 tea dicebamus, quidam præ cæ-
 teris nequiores, & odiosiores ha-
 beri solent, sicuti, & concubi-
 tus ille, unde ipsi profecti sunt,
 turpior, & gravior iudicatus est.
 Adulterii enim crimen vincit for-
 nicationem, sed vincitur ab in-
 cestu, *c. adulterii 32. q. 7.* sicuti,
 & in incestu quidam gradus con-
 siderari possunt aliis detestabilio-
 res, ut cum sorore, matre, no-
 verca quàm cum aliis consangui-
 neis. Hinc dicebat Bald. de variis
 vitæ generibus loquens. *c. causam,
 de proba. n. 17.* In virginitate vive-
 re nos gloriosè, in vera viduitate
 castè, in matrimonio publicè, in
 concubinato impudicè, licet tole-
 rabiliter, in stupro damnabiliter,
 in adulterio damnabililiùs, in in-
 cestu damnabilissimè.

CAPUT XVIII.

Unde dicti Naturales; Spu-
 rii, Vulgo concepti No-
 thi, Bastardi.

SUMMARIUM.

- 1 Illegitimi non dicuntur natu-
 rales.
- 2 Naturales pro justis filiis.
- 3 Spurii etymologia. & num. 5.
- 4 Spurius apud veteres loco præ-
 nominis.
- 5 Notus qui, & an idem cum
 Spurio.

6 Unde dicti Notus.

7 Bastardi nude.

Naturalium nomen inde di-
 ctum supra tradidimus,
 quòd filii hi à sola natura geniti
 sint, à Jure nec recepti, nec re-
 jecti, *c. si. 32. q. 4. L. 3. de concub.* 1
 Cæteri enim qui ex aliis illegiti-
 mis congressibus oriuntur, cum
 sola concupiscentia, atque libi-
 dine in lucem prodeant, digni
 non fuerunt, qui à natura deno-
 minarentur, cum suæ procrea-
 tioni communem non habuissent.
§. fin. Auth. qui mod. nat. effi. sui.
 Verbum quidem ipsum, uti Ju-
 risconsultis nostris quàm maximè
 in usu, ita apud bonos, & lati-
 nos authores alio potiùs sensu usur-
 patum, videlicet pro naturali,
 & legitimo simul. Cic. Philip. 3. 2
 Cujus naturalis pater, si vita sup-
 peditasset, consul factus esset.
 Sueton. in Tyberio. Filiorum ne-
 que naturalem Drusum, neque
 adoptivum Germanicum patria
 charitate dilexit. Sic, & apud
 Quintil. & alios, quo modo, &
 nostri elegantissimè quandoque
 usi sunt. *L. 1. in prin. de bon. poss.* 3
*cont. tab. & Instit. de nupt. §. sed
 hodie.* Spurios vorò si dictos Mo-
 destinus tradidit, hoc, & à sa-
 tione, *L. vulgo, de sta. hom.*
 quam notationem, & Imperator
 ipse secutus est, quæ tamen cum
 nimis fortassè generalis videretur,
 quippe quæ, & legitimis
 etiam rectè posset convenire, *§.
 si adversus. Instit. de nupt.* Idcir-
 cò multi existimarunt, legen-
 dum esse, id est, spurium con-
 ceptos, & ex collectio femine
 editos, unde, & Sporades Insu-
 læ dictæ, quod in Institutioni-
 bus suis animadvertit Theophi-
 lus, & secuti sunt recentiores.

Z

Ali.

Aliter tamen hujus verbi origo à Plutarcho gravissimo, & locupletissimo authore relata est: tradidit enim in Problema. prænomina apud Romanos primis tantum literis notari solita, una, duabus, aut tribus, ut T. Titum. G. N. Gneum. Ser. Serujum. C. Cajum, eodemque modo Sp. Spurium, quod prænomen erat, designasse, usos tunc etiam eos, qui sine patre essent, qui Græcè dicuntur, de quibus nos agimus, quia patrem certum non norunt, aut etiam orbatos parente, distinctis literis S. P. significari, id est, sine patre. Quæ nota cum parum ab illa Spurii differret, hoc errore deinde factum esse, Ut Spurii sine patre dicerentur. Et hæc Plutarchi sententia, tametsi nostris, Modestino, & Justiniano sit contraria, eò mihi probabilior videtur; quòd plures apud veteres eo Spurii nomine appellatos legimus, quos tamen constat legitimis fuisse natalibus ortos. Livius lib. 2. Duos tamen cum eo pudor tenuit, Spurium Laërtium, ac titum Heminium ambos claros genere factisque. Idem narratà Cassio quodam Spurium Cassium filium jure patriæ potestatis necatum, eò quòd dum Trib. pleb. esset legem Agrariam tulisset, de quo, & meminit Valer. lib. 5. cap. 8. & tamen scimus patriam hanc potestatem ad solos justos, & legitimos parentes pertinuisse. *Inst. de pat. potest.* Possemus, & sexcentos alios eodem nomine recensere, qui, & honestissimi viri fuerunt, & maximis dignitatibus decorati, ut Spurium Papirium, Spurium Furium, Spurium Carviliam, & alios plures, qui ab historicis summa eorum cum lau-

de memorantur. Quæ res nobis apertè declarat longè aliter id verbum à veteribus fuisse usurpatum, quàm Jurisconsulti nostri tradiderint, cum apud Cicero-nem, Livium, & alios ejus ætatis viros, ubi de Spurio fit mentio, id loco prænominis accipi soleat. Sumpserunt autem nostri fortasse hanc etymologiam à Græcis, & Oratoribus quibusdam recentioribus, quos irridet in prædicto loco Plutarchus. Ad-dens illud quoque absurdum esse, quod dicebant aliqui, Sabinos muliebria pudenda Spurion appellasse, unde eos qui legitimè nati non essent, Spurios, veluti contumeliæ causa vocatos. Ego illud etiam non indecens hujus nominis etymum esse existimam, à Græco quòd felici hi ad prolem suscipiendam editi sint auspicio, atque ad liberos procreandos quàm maximè idonei habeantur. Hodie tamen invaluit hæc nova significatio, ut spurium dicamus quicquid non sincerum, & legitimum est: sic spurii versus apud Grammaticos, spuria cogitatio apud Philosophos, & sim. Sunt quoque vulgo concepti jidem cum spuriiis, *L. vulgo, de stat. hom.* cujus nominis ratio fat patet, nempe quòd ex colluvione quadam, & feminis communione sint progenerati. Nam ut ait Accursius *Glo. §. pen. Inst. de nupt.*

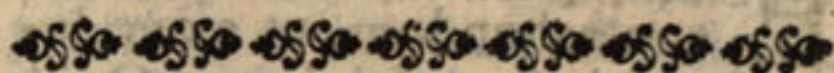
Cui pater est populus, pater est sibi nullus, & omnis.

Cui pater est populus, non habet ille patrem.

De Nothis multa suprà tradidimus, eo nomine Græci, quicquid non verum est, vocant, ut & quod

& quod non proprium ex , sed aliunde sumptum , ut cum Catullus dixit, *Catullus in epigram.* 31. Lunam notho lumine , vel quod ex diversæ speciei animalibus editum , aut etiam quod externum atque cumpatrio mixtum est , sicut Nothi pulli. Columel. lib. 8. Omnium autem horum genera nothi sunt optimi pulli , quos conceptos ex peregrinis maribus nostrates ediderunt. Latino id caret vocabulo , ut in quadam oratione testatur Cato , & refert Quintilian. *lib. 3. cap. 8.* idcircoque peregrino frequenter utimur. Multi fuerunt , qui Spurium idem cum Notho esse existimarent. Hincque Sext. Pompejus ait , Nothum Græci natum ex uxore non legitima vocant , qui apud nos spurio patre natus dicitur , animaduertimulque optimos quosque interpretes , cum de Notho à Græcis fit mentio , Spurium semper vertisse. Sed ego supra ex Pollucis auctoritate docui , magis generale hoc nomen esse , cum , & eum compræhendat , quem naturalem dicimus , id est , ex concubina natum , inter quem , & Spurium multum lateque interest. Dicendum est igitur id verbum commune esse tam naturalibus quam spuriis , & quibuscunque illegitimè natis. Indeque dictum videtur : quod qui sit huiusmodi , eo careat , quod divinum putatur , legitimis scilicet natalibus , à privativa particula , & est enim Nothusque est , ut ait Suid. cuius contrarium appellatur. Græci dicunt eam partem bonorum , quæ ex hæreditate paterna Nothis lege Atheniensium contributebatur utque ad drachmas mille , ut tradit Aristophan. & meminit De-

mosthenes contra Aristocrat. Bastardos populari lingua hodie hos omnes vocamus , quod verbum omninò barbarum videtur , nisi inde sumptum existimes , quod apud Græcos præter Bacchæ significationem , etiam pro meretrice , & muliere prostituta , capitur , ut in Epigram. sæpius legitur , quasi illegitimi filii ut plurimum ex meretricio complexu oriantur. De cæteris illegitimè natis , satis in præcedenti capite egimus , ex quo , & unde singuli appellati sint , facilè unicuique est colligere.

C A P U T XIX.

Ex cohabitatione viri , & mulieris an præsumatur matrimonium.

SUMMARIUM.

- 1 Jus civile quando matrimoniū præsumat.
- 2 Deprehensi duo rem simul habere , si dicant se conjuges , an eis credendum.
- 3 Concubitus cum meretrice aut vilibus fæminis non puni-
tur.
- 4 In materia permissa , partium assertioni statur.
- 5 Jure Canon. non præsumitur matrimonium , nisi omnia solennia præcesserint.
- 6 Quibusdam tamen casibus secus est.
- 7 Post sponsalia , si uxor apud maritum morari incipiat , præsumitur , & copulatio secuta.

8 In dijudicando matrimonio quid differat jus civile, & Pontifi.

9 Ex quibus conjecturis Jure Canon. matrimonium probetur.

10 Cur difficilius præsumatur matrim. Jure Canon. quàm civili, & cui hodie standum sit.

11 Ex præsumpta fornicatione, nascuntur filii legitimi.

12 Eadem conjunctio diversis respectibus potest ut fornicatio, & ut matrimo. judicari.

E St ergo matrimonium ritè contrahendum, ut ex eo legitima sobole suscipiatur. Quid verò, si quis ex certis parentibus natus proponatur, an verò ex matrimonio aut fornicatione, sicque an legitimus vel illegitimus sit, non constet, quid in dubio judicandum erit? Hac quæstio duplex caput continet. Alterum, si adhuc ejus parentes vivant, simulque versentur, an ex hac sola cohabitatione inter eos matrimonium præsumatur. Alterum, an iis defunctis, cum nihil de eorum matrimonio constet. filius ne legitimus, an illegitimus sit censendus. Quod ad primum attinet, diximus aliàs, *cap. 5.* diversas esse Juris civilis ac Pontificii leges. Jus civile, ubi virum, & mulierem simul cohabitantes intelligit, id in dubio matrimonii, non fornicationis causa fieri conjicit, *L. in libera de rit. nupt.* usque adeò, ut tam, & si quis non eo animo cum muliere illa versaretur, sed potius ut ea veluti concubina interim potiretur, lex tamen eas adhuc nuptias interpretetur, nisi is illam antea ejus rei fecerit certiore,

L. 3. de concub. Glos. ver. habere, & Gl. d. L. in libera, oportet tamen talem eorum esse vitæ conjunctionem, quæ conjugio digna sit, quæ turpitudine careat, quæ inter æqualis conditionis personas intercedat, quoniam ex iis facilimè deinde uxoriū vinculum præsumi solet. *L. donationes cum Glo. de dona.* At si quis ingenuè natus, cum obscurissima foemina familiaris viveret, aut quæ corpore quæstum fecisset, tunc à matrimonii opinione plurimum, & lex civilis discedit. *Gl. Bal. d. L. in libera, & in d. L. 3. de concu.* Quapropter cum quidam rem simul habere deprehensi essent, de stuproque accersiti, ipsi se tanquam conjuges id negotium simul habuisse affirmarent, dixerunt ut multi, crimen eis obiectum satis hac ratione purgari, eorumque attestations omninò acquiescendum. *Gl. L. pen. C. de fidejuss. Capol. caut 42. Lanfran. c. quoniam contra. §. confessiones n. 7.* Baldus tamen quædam amplius spectari voluit, quæ extrinsecus solent contingere, unde matrimonium à fornicatione discerni potest. *Bald. c. 1. §. injuria, de pa. Jur. firm. num. 39. & in dict. L. pen. C. de fidejuss. Car. c. 15 q. 34. Dist. cum aliàs facilè esse adulteris, leges eludere, hocque prætextu crimen suum ab omni pœna vindicare. Innot. c. ex parte. de rest. spol.* Quod idem ferè, & in concubinato, ut non facile præsumi debeat, atque ita delicta impunè relinquantur. Doctores alii responderunt. *Thom. Gran. voto 4.* Quare nec defuerunt, qui dicerent. *Imo. d. L. donationes. de donat.* parum admodum in hoc negotio, Cæsaristeges à Pontificiis differre, quòd ubi

ubique indicia quædam confide-
rentur, an matrimonium fuerit,
aut fornicatio: quamvis cæteri
Doctores eas inter se penitus con-
trarias putent. *Gl. c. illud. de præ-*
sum. §. in L. 3. de concub. Bald.
d. L. in libera, & Alciat. reg. 2.
presumpt. 5. Ego aut quo ad pro-
positam quæstionem pertinet, de
eo qui deprehensus fuerit cum
muliere, contra Baldum omni-
nò sentio. *Facit consi. Decii 133.*
num. 1. Nam cum dubitemus, ac-
cipienda ne sit eorum excusatio
qui se conjuges fatentur, ita ut
ab omni culpa liberentur. Ani-
madverto in primis, hanc quæ-
stionem in iis intelligi non pos-
se, qui antea se aliis matrimonio
juxissent. Quo pacto enim pos-
sent se ij hac ratione excusare,
si aliam vir habebat uxorem, aut
3 ille maritum. Minimè quoque ac-
cipi potest quæstio de concubitu
cum meretrice, scorto, & vul-
garibus quibusdam mulieribus,
nam cum in iis obsummam obs-
curitatem ad ignobilitatem tale
crimen non notetur, nec ulla
his pœna sit constituta, *L. si ea*
L. quæ adulterium C. de adult. quæ
esset dubitatio de eorum excusa-
tione, si ea etiam remota, ni-
hil in eos animadverti posset?
Præsupudendum ergo est, ho-
nestas esse has personas, quæ si
citra matrimonii vinculum simul
congregiantur, jure possent stu-
pri crimine condemnari. Dico
autem, si uterque asserat matri-
monium jam inter eos contra-
ctum, non alias conjecturas esse
prequirendas, cum utriusque
confessio cuicumque prævaleat
probationi. *Dec. Rub. de proba,*
4 *num. 6.* Nam cum materia hæc
sit permissa, scilicet, ut matri-
monium, prout ipsi fatentur,

subsistat, partium assertioni pro-
culdubio hærendum semper erit,
Alex. Dec. L. si donatione. C. de
collat. num. 18. 19. præcertim ut
delicti suspicio evitetur. *Bart. L.*
non solum. §. sed ut, de op. no.
num. Videmus, si inter aliquos
matrimonium non extiterit, fi-
liosque interim ij susceperint,
postea autem verus conjugii ine-
undi consensus accedat, eum ip-
sum consensum statim ad initia
illius consuetudinis retrahi, fi-
liosque ipsos antea legitimè natos
censeri, *c. tanta. qui fil. legit.*
quo ergo maior hic fides adhiben-
da utrique affirmanti connubium
principio contractum esse, si pos-
teaquam simul diu fornicati fue-
rint, adhuc eis permittitur, nu-
do ferè consensu omnia resarci-
re? Etenim cum non omninò de
rei ipsius veritate liquere videat-
ur, cum potuerit re vera illud
esse matrimonium, fortè, & non
esse, ex quo res tota ab orum
nuda tendebat voluntate, num
satius est indubio nocentem ab-
solvere reum, quàm innocentem
condemnare. *L. absentem, de pæ-*
nis. Hic præsertim, ubi tot con-
currunt, favor matrimonii, *d.*
c. tanta. præsumptio evitandi cri-
minis. *L. merito, pro socio.* & utri-
usque confessio, quæ omnem exu-
perat probationem? Et denique
agatur tantùm de eorum animo
colligendo, qua in resemper asse-
rentis confessioni saltem cum ju-
ramento, etiam in maximè ar-
duis negotiis stari solet. *Jas. §.*
sed ista. de actio. num. 90. & L. ad-
movendi num. 310. Et hæc ita ge-
neraliter jus civile statuit, certis
tamen personis exceptis, qui ma-
gis præditi sunt dignitatibus, &
paucis quibusdam aliis, quos si-
ne dotalibus instrumentis matri-
monium

monium rectè contrahere posse
vetuit, *S. quia verò legum, cum*
Glos. Auth. ut lic. matrim. S. au.
quamvis, & hæc hodie sint im-
mutata. *Ang. S. fin. Instit. de nup.*
5 *num. 8.* Jus verò Pontificium in
nuptiis probandis multò est dif-
ficilius, multò durius, vult enim
ante concubitum quàm plura so-
lemnia præcessisse, *supra cap. 5.*
alioquin id non connubium, sed
fornicationem vocat, *c. aliter.*
30. *q. 5.* hincque tam sæpè clan-
destina damnat conjugia, atque
furtim coeuntes, cæterosque
ejus rei conscios graviter infecta-
tur. *tot. tit. de cland. desp.* Quoniam
tamen matrimonium ita clam con-
tractum, matrimonium verè est,
ubi utriusque conjugis bona fides,
quamvis tacitè concurrat, ut aliàs
diximus, *c. si quis 30. q. 5.* no-
luit Canon prohibere, quomi-
nùs quibusdam casibus, & illud
legitimum connubium publicè
haberi posset, ubi scilicet quæ-
dam subsecuta essent, quæ om-
nem veluti nubem difficerent,
remque ipsam, ut sese haberet,
jam in apertum proferrent. Exē-
pli causa, si quia antea clam co-
jerint, bona tamen conjugii fi-
de, jidemque post de more pa-
trio, publicè se ut conjuges aliis
exhibuerint, ecclesia tunc eos
tanquam justos conjuges etiam
anteacto tempore rectè probat.
c. 2. de cland. desp. Idemque fit,
ubi sponsalia tantùm publicè antea
contracta essent, mulierque de-
inde à patris ædibus apud mari-
tum se recepisset, & uterque jam
simul cohabitaret. Nam si liqui-
dò constat, copulationem inter
eos post sponsalia secutam, solet
illud statim verum matrimonium
sanè senseri. *c. is qui fidem. de spon-*
7 *sal.* Sin verò de copulatione ni-

hil pateat, sed id tantùm post
sponsalia ritè celebrata, mulie-
rem se in mariti domicilium con-
tulisse, cumque eo dein moratam
esse, dubitavit hoc casu Panor-
mitanus, *Abb. ca. fin. in fi. de*
spons. ne id matrimonium non es-
set censendum, cum de illorum
conjunctione adhuc incertum es-
se possit. Ego autem non video
si matrimonium id dici allevera-
mus, ubi post sponsalia, coitus
deinde, quamvis furtivus, ac-
cessit, *d. cap. is qui fidem.* cur non
æque matrimonium perfectum
dicamus, ex quo post sponsalia
mulier apud virum habitare ince-
pit, cumque eo assiduò morari.
Quid enim hic aliud conjici po-
test, quàm eos si ad rem uxori-
am idonei erant, simul, & jun-
ctos esse *Glos. L. si verò. S. si ado-*
lescens mandati. Maximè verò
præcedentibus sponsalibus, quæ
certam dant significationem, ta-
lem eorum initio animum extitisse
Arciat. reg. 3 præsumpt. Quòd
si nihil publicè actum est, nec
quo ad sponsalia, nec quo ad ip-
sum matrimonium, vir tamen
cum foemina consuetudinem ha-
bere intelligitur, tunc perrarò
admodum Canon nuptias inter
eos contractas judicat, nisi fortas-
se tot variæ, & maximè proba-
biles accedant conjecturæ, ut se-
cus à nemine ferè, qui commu-
ni sensu præditus sit, possit exis-
timari. Credoque ego summam
Juris civilis, & Pontif. differen-
tiam in hoc negotio, eam esse,
quod lex Cæsarea quibuslibet vel
levibus multum tribuit conjectu-
ris, in gratiam matrimonii. *d. L.*
in libera. d. L. donationes. At Ca-
non, ubi publicè omnia solem-
nia non sunt peracta, cætera de-
inde in deteriore partem sem-
per

per interpretatur aduersus matrimonium, *d. c. aliter*. nec unquam ferè ab hac præsumptione recedit, nisi maximis, & validissimis rationibus vincatur. *Soz. consil. 39. in 1. col. 2.* Illæ autem tales esse solent, scilicet, si duo simul habitare cœperint, & dotalia instrumenta confecerint, invicem se conjuges appellarint, simul vixerint, simul concubuerint, in vicinia ut conjuges habitati fuerint, perpetuumque secundum hæc decennium effluerit. *c. illud. ubi Abbas de præsumpt. Sozi. d. consil. 39.* Tunc enim, quamvis initio non ritè simul copulati sint, fortè quia precedentia illa concubitus solemnia sint omilla, non potest tamen non tot manifestissimis rationibus cedere, ut id matrimonium, non ampliùs fornicationem iudicet, cum hæc tam longo temporis spacio satis probata, omniaque purgata videantur. *Alex. consil. 151. in 5.* Mirum autem nemini videri debet, adeò difficilem esse Pontificiam legem in matrimonio approbando alias enim diximus, *cap. 5.* peccati evitandi ratione, quæ Canonis semper omnibus rebus proposita est, hoc ita fuisse institutum, cumque ibi multa huc pertinentia retulerimus, propterea non ampliùs hic repetenda duximus. Sed nunc oritur dubitatio, Cum viri, & mulieris conjunctionem, lex Canon. in dubio fornicationem esse præsumat, cui etiam de Jure civili hodie standum est, *Dec. consil. 471. Abb. c. illud. in fin. de præsumpt.* dicemus ne filios quoque ex hujusmodi cohabitatione ortos, illegitimos censerit? Sanè cum filiorum status à parentum pendeat conjun-

ctione, *Auth. quib. mod. sui. §. legitimi.* si ea non legitima fuit, liberos quoque injustos habendos, dicendum videretur. A qua tamen re discrepant communiter omnes, qui aliter de filiis, aliter de nuptiis statuendum putant. *Bald. cap. ex transmissa, de rest. spo. Dec. cap. ecclesia, de consti. nu. 44. Abb. ca. lator. qui fil. leg.* Lex Canon. quæ nos per tutio-
rem semitam semper quærit perducere, *c. veniens, de sponsal. patrum conjunctionem* ubi non ritè inira est, potius fornicationem quam conjugium vocat, quo faciliùs ab omni nedum crimine, sed, & suspicione debeamus abesse. *Gl. c. aliter. 30. q. 5.* Hæc ratio nihil ad filios pertinet. *Alciat. reg. 2. præsumpt. 5. Felin. c. illud. de præsumpt. col. fin.* propterea satis illis erit, si ex duobus simul habitantibus nati dicantur, qui se conjuges mutuo vocarent, *Dec. consil. 153. numc. 3. & Paris consil. 13. num. 23, in 2.* aut quælibet vel levis de eorum conjugio extet conjectura, ea enim tametsi matrimonium quo ad parentes probare haud apta sit, filiis tamen ita proderit, ut legitimi dicendi sint, *Abb. d. c. lator. num. 6.* nec id absurdum erit, cum eadem res, prout ad diversa relata, vario etiam modo rectè censerit possit, *Jason. L. 1. §. hoc autem, ad Trebel. nu. 16. & seq.* sicuti videmus, eum qui Curia offertur, legitimum tantum ratione parentum, non aghatorum effici, *d. L. communium. Cod. de nat. lib. & rescripto Principis posse quem, quo ad aliquas personas, emancipari, quo ad alias in pristino statu relinqui L. ab eo legit. her. & patrem ex matrimonio ad Morganicam contracto, filios*